

ಭಾಷಾ ಬೋಧನೆಗಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಒಂದು ಪ್ರಯೋಗ

೨೦-೧೦-೨೦೦೦

ಇಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಷಾ ಬೋಧಕರು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಹಲವಾರು. ಒಂದೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ನಾನಾ ಮಾತೃ ಭಾಷೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಶಾಲೆಯ ಮಾಧ್ಯಮದ ಭಾಷೆ ಅನೇಕರಿಗೆ ಪರಿಚಿತವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮಾಧ್ಯಮದ ಭಾಷೆಯೇ ಮಾತೃ ಭಾಷೆಯಾಗಿರುವಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಅನೇಕರು ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಮಾತೃಭಾಷೆ ಬಳಸುವುದಿಲ್ಲ. ಈಗ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲೀಷಿನ ಪ್ರಭಾವ ಎಷ್ಟಾಗಿದೆ ಎಂದರೆ, ನಾವಾಡುವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷಿನ ಪದಗಳೇ ತುಂಬಿರುತ್ತವೆ. ಭಾಷೆಯ ಸ್ವರೂಪ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೇ ನಶಿಸಿಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ, ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಯುವುದೂ ಮತ್ತು ಕಲಿಸುವುದೂ ಎರಡೂ ಕಷ್ಟಕರವೇ. ಈಗ ಕನ್ನಡವನ್ನೂ ಸಹ ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿಯೇ ತಿಳಿಸಿಕೊಡಬೇಕಾದ ಶೋಚನೀಯ ಸ್ಥಿತಿ ಉಂಟಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ, ಮಕ್ಕಳ ಕಿವಿಯಮೇಲೆ ಬೀಳುವುದು ಅಪರೂಪವಾಗಿರುವ ಈ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ, ನಲವತ್ತೆದು ನಿಮಿಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಸುವುದೇನು, ಕಲಿಯುವುದೇನು?

ಈ ಎಲ್ಲ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಜೀವಂತವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ಮುಂದಿರಿಸುವುದು ಭಾಷಾ ಬೋಧಕರ ಹೊಣೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪೂರ್ವ ನಿರ್ಮಿತ ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಅನೇಕ ಸಲ ಅರ್ಥಹೀನವೆಂದೆನಿಸುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳ ವಯೋಗುಣ, ಮನೋಗುಣ ಹಾಗೂ ಅವರು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ವಾತಾವರಣಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಪಠ್ಯವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವುದೇ ಹೆಚ್ಚು ಸೂಕ್ತವಾದದ್ದು.

ಉದಾಹರಣೆಗೆ: ಅಕ್ಷರಮಾಲೆ, ಕಾಗುಣಿತ, ಮತ್ತು ಒತ್ತಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಕಲಿತು ಸರಳ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಓದಲು ಕಲಿತ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸರಕಾರ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಕೊಡದೆ ನಾನು ಬೇರೆ ರೀತಿಯಾಗಿಯೇ ಪಾಠವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದೆ. ಆಗ ಮಳೆಗಾಲವಾಗಿತ್ತು. ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಮಳೆಯ ವಿಷಯ ಮಾತನಾಡಿ ಅವರನ್ನು ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿದೆ. ಮಳೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅವರ ಅನುಭವವನ್ನು, ಅನಿಸಿಕೆಗಳನ್ನು, ಹೇಳಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟೆ. ಅವರು ಇಂಗ್ಲೀಷನ್ನು ಬೆರೆಸಿ ಹೇಳಿದುದನೆಲ್ಲ, ಸರಳವಾದ ಆದರೆ ಕೆಲವು ಹೊಸ ಪದಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಒಂದು ಕನ್ನಡದ ಪಾಠವನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಾಗ ಅವರು ಹರ್ಷಿತರಾದರು. ಅದು ಅವರದ್ದೇ ಅನುಭವವಾದ್ದರಿಂದ, ಯಾವ ಒತ್ತಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಸರಾಗವಾಗಿ ಓದಲು ಕಲಿತರು. ಪ್ರತಿದಿನವೂ ತರಗತಿಗೆ ಬಂದು ತಮ್ಮ ಅಂದಂದಿನ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಂಡರು. ಆ ಪಾಠದ ಬಗ್ಗೆ ತಯಾರಿಸಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಹದಿಂದಲೇ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಬರೆದರು, ಇತರ ಅಭ್ಯಾಸದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಪ್ರತಿರೋಧವನ್ನು ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಪಾಠದೊಂದಿಗೆ ಕಾಗದದ ದೋಣಿ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಮಳೆಗಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಚಿತ್ರ ಬರೆಯಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಾಗ ಅವರಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಮಳೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿ. ಕೃ. ಗೋಕಾಕ, ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕ, ದೊಡ್ಡರಂಗೇಗೌಡ, ಬಿ. ತಿಪ್ಪೇರುದ್ರಪ್ಪ ಮತ್ತು ಇತರ ಕವಿಗಳ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಓದಿ ಹೇಳಿ ಕೆಲವನ್ನು ಕಂಠಪಾಠ ಮಾಡಲು ಕೊಟ್ಟಾಗಲೂ ಸಂತಸದಿಂದಲೇ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು.

ನಮ್ಮದೊಂದು ಚಿಕ್ಕ ಅನೌಪಚಾರಿಕ ಶಾಲೆ. ಒಂದನೆ ತರಗತಿಯಿಂದ ಹನ್ನೆರಡನೆ ತರಗತಿಯವರೆಗೆ ಒಟ್ಟು ಅರವತ್ತು ಮಕ್ಕಳಿದ್ದಾರೆ. ಮಕ್ಕಳು ಹದಿನೈದು ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನವರಾಗುವವರೆಗೂ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳ ಜಂಜಾಟವಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿ ವರ್ಷವೂ ಬೇಸಿಗೆಯ

ರಜೆಯ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾಪಕ ವರ್ಗದವರು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿ ಹಿಂದಿನ ವರ್ಷ ನಡೆದ ಪಾಠಕ್ರಮ ಮತ್ತು ಇತರ ಚತುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶಾ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಅವುಗಳ ಕುಂದು ಕೊರತೆಗಳನ್ನು, ಗುಣಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಬೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಮುಂಬರುವ ವರ್ಷದ ಪಠ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ತಯಾರಿಸುವುದು ಪದ್ಧತಿ. ಭಾಷಾ ವಿಷಯದ ಚರ್ಚೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾದಾಗ, ಭಾಷೆಯ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಿಯಾಗುವ ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ಸ್ನೇಹಿತರೊಂದಿಗಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಾಪಕರೊಂದಿಗಾಗಲಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ಮಾತೃಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡುವುದು ಕೀಳು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ತಪ್ಪಾದರೂ ಸಹ ಸದಾ ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮಾತನಾಡುವ ಧೋರಣೆ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಇದು ಇದೇ ಸಲ ಕಂಡು ಬಂದ ವಿಷಯವೇನಲ್ಲ. ಹಿಂದಿನ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಇದನ್ನು ತೊಡೆದು ಹಾಕುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಕೂಡ ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ- ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪೋಷಕರು ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮಾತೃಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮಾತನಾಡಬೇಕು, ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಗೌರವ ಹುಟ್ಟುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕಥೆ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಓದಿ ಹೇಳಬೇಕು ಎಂದೆಲ್ಲ ಹೇಳಿದೆವು. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಆದರೂ ಸಮಸ್ಯೆ ಪರಿಹಾರವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ, ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಈ ವರ್ಷ ನಮ್ಮೆಲ್ಲ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಒಂದುಗೂಡಿಸಿ ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಬೇಕೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದೆವು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ಕೈಗೊಂಡ ಕೆಲಸಗಳು ಹೀಗಿದ್ದವು:

ಕೇವಲ ತರಗತಿಯಲ್ಲಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ನಡೆಯುವಾಗ, ಅಂದರೆ ತೋಟಗಾರಿಕೆ, ಶಾಲೆ ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸುವಿಕೆ, ಜೇಡಿಮಣ್ಣಿನ ಕೆಲಸದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಕಲೆಯ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ, ತಿರುಗಾಡಲು ಹೋಗುವಾಗ, ಆಟದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಕೇವಲ ಕನ್ನಡ ಅಥವಾ ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಮಾತಾಡಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದೆವು. ಇದಕ್ಕೆ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಕೂಡ ಹೊರತಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೊದ ಮೊದಲು ಈ ನಿಯಮ ಪಾಲಿಸುವುದು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಷ್ಟವಾದರೂ ಸಹ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಎಲ್ಲರು ಇದಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದರು. ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮಾತನಾಡುವ ಅಭ್ಯಾಸಬಲದಿಂದ ಮತ್ತು ಅಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ಇದು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ದುರ್ಬಲಗೊಂಡದ್ದು ಉಂಟು. ಆದರೆ ಕೂಡಲೆ ಅದರ ಕಡೆ ಗಮನ ಕೊಟ್ಟು ಅದು ಮತ್ತೆ ಚೇತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆವು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಹಿಂದಿಯನ್ನು ಕೇವಲ ತರಗತಿಯ ಅಪಧಿಯಾದ ೪೫ ನಿಮಿಷಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸದೆ ಅದರ ವ್ಯಾಪಕ ಬಳಕೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಬೇಕೆಂಬುದೇ ನಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು.

ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೧೧, ೧೨ ವರ್ಷದ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಒಂದು ಪಠ್ಯ ಕ್ರಮದ ಅನುಭವವನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತೇನೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ಓದಲು ಕಲಿತ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಸತ್ವಯುತವಾದುದ್ದೇನನ್ನಾದರೂ ಕೊಡಬೇಕೆಂಬುದು ನನ್ನ ಬಯಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನಮ್ಮ ಶಾಲೆಯ ಇತಿಹಾಸದ ಅಧ್ಯಾಪಕಿಯೂ ಭಾರತೀಯ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಕಲಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿ ವಿಧ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮಹಾಭಾರತದ ಕಥೆಯನ್ನು ತಿಳಿದಿರುವುದು ಉತ್ತಮ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಎ. ಅರ್. ಕೃಷ್ಣ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯವರ “ ನಿರ್ಮಲ ಭಾರತಿ” ಎಂಬ ಮಕ್ಕಳ ಭಾರತವನ್ನು ಕನ್ನಡದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಹಿಂದಿಯ ಖ್ಯಾತ ಲೇಖಕರಾದ ಅಮೃತಲಾಲ ನಾಗರ್ ರವರು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಬರೆದ “ಮಹಾಭಾರತ” (ಆಯ್ದ ಭಾಗಗಳನ್ನು) ಅನ್ನು ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಯ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಪಠ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಆರಿಸಿದೆ. ಪಾಠವನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವ ಮೊದಲು ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾಭಾರತಕ್ಕಿರುವ ಮಹತ್ವ, ಅದರ ಪ್ರಾಚೀನತೆ ಅದರ ಮೂಲ ಮಹಾಭಾರತದ ಗಾತ್ರ, ಭಾಷೆ, ಕವಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟೆ. ಈ ಗುಂಪಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಓದಲು ಬಂದರೂ ಸಹ ಕನ್ನಡವಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಹಿಂದಿಯಾಗಲಿ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಪಠ್ಯದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು

ಪದದ ಅರ್ಥ ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಮತ್ತೊಂದು ಉಪಾಯಮಾಡಿದೆವು. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಾರಕ್ಕೆರಡು ಸಲ ಗ್ರಂಥಾಲಯದ ಅವಧಿ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಏನಾದರೂ ಓದುವ ಅವಕಾಶವಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಬೇರೆ ಏನಾದರೂ ಓದುವ ಅವಧಿಯ ಕೆಲ ಸಮಯವನ್ನು ಶಾಂತಾ ರಾಮೇಶ್ವರಿಯವರು ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಮಹಭಾರತವನ್ನು ಓದಿ ಹೇಳಲು ಉಪಯೋಗಿಸಿದೆವು. ಇದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಕಥೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮುಂದೆ ಭಾಷಾ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನೇ ಕನ್ನಡ ಅಥವಾ ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಾಗ ಅವರಿಗೆ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಅವರು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಮನಗೊಟ್ಟು ಆಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಭೂಪಟದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಲು, ಅವುಗಳ ಈಗಿನ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಅವುಗಳ ಪರಸ್ಪರ ದೂರ ಮತ್ತು ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜನರು ಪ್ರಯಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದ ರೀತಿ ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟೆವು. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯಭಾಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಭಾಷಾ ಕಲಿಕೆಯ ಅಭ್ಯಾಸಗಳಾದ ಸಮಾನಾರ್ಥಕ, ವಿರುದ್ಧಾರ್ಥಕ ಪದಗಳು, ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು, ವಾಕ್ಯಪ್ರಯೋಗ, ವಚನ, ಕಾಲ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಭ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧ ಮಾಡಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಪಾಠ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಅದನ್ನು ಅವರು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಓದುವ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಸರಾಗವಾಗಿ ಓದಿ ತೋರಿಸುವುದು ಬಹು ಮುಖ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಒಬ್ಬರು ಓದುವಾಗ ಇತರರು ಗಮನ ಕೊಟ್ಟು ಆಲಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅವರು ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ತಿದ್ದುವ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಅವರಿಗೇ ಕೊಡಲಾಗಿತ್ತು. ಈ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಅವರನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಒದುವಂತೆ ಮತ್ತು ಆಲಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಬಹಳ ನೆರವಾಯಿತು.

ಕಲೆಯ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ಬರುವ ವರ್ಣನೆಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಚಿತ್ರ ಬರೆಯಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಸಿಗುತ್ತಿತ್ತು. ಜೇಡಿ ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಅನೇಕ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ತೋಡಗಿದರು ಮಕ್ಕಳು. ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಆಯಾ ಗುಂಪಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಇಲ್ಲವೆ ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಯ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ವರ್ಣನೆಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಚಿತ್ರ ಮತ್ತು ಆಕೃತಿಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಾರಣ ಆ ವರ್ಣನೆಯೂ ಅವರ ಮನದಲ್ಲಿ ಮನೆ ಮಾಡಿ ಭಾಷೆಗೆ ಒತ್ತು ದೊರಕಿತು. ಅವರುಗಳು ಬರೆದ ದುರ್ಯೋಧನ, ಭೀಮ, ಕರ್ಣ ಚಿತ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಜೇಡಿಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಆಕೃತಿಗಳು ನೋಡುವಂತಿದ್ದವು.

ಸಮಯ ಕಳೆದಂತೆ, ದ್ವೇಷ, ಅಸೂಯೆ, ಕೋಪವುಳ್ಳ ದುರ್ಯೋಧನ, ನಿಘ್ರಾಹಾಯಕ ಭೀಷ್ಮ, ನೀತಿವಂತ ವಿಧುರ, ಸಜ್ಜನಿಕೆಯ ಪಾಂಡವರು, ಪಗಡೆಯ ವ್ಯಸನಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕ ಧರ್ಮರಾಯ, ಸಾಹಸದಭೀಮ, ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಣೆ ತೋರಿದ ಅರ್ಜುನ ಇತ್ಯಾದಿ ಪಾತ್ರಗಳು ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮನೆ ಮಾಡತೊಡಗಿದವು. ಧರ್ಮರಾಯನ ಜೂಜಿನ ವ್ಯಸನಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗಿ ಸರವಸ್ಥವನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಪಾಂಡವರು ವನವಾಸಕ್ಕೆ ತೆರಳುವವರೆಗಿನ ಕಥೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಶಾಲೆಗೆ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ತಿಂಗಳ ರಜೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ನಮ್ಮ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ರಜೆ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ರಜೆಯಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

ಈ ರಜೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಈ ಹೊಸ ಪಠ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದ ರೀತಿಯೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಯಾವ ಯಾವ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಬಹುದೆಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸಲು ನನಗೆ ಅನುವು ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟಿತು. ಈ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಹಳೆಗನ್ನಡ ಮತ್ತು ಗಮಕದ ಪರಿಚಯವು ಸೂಕ್ತವೆಂದೆನಿಸಿತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮ ಶಾಲೆಯ ಸಂಗೀತದ ಅಧ್ಯಾಪಕಿಯೊಂದಿಗೆ, ಚರ್ಚಿಸಿ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಭಾರತದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಸರಳವಾದ ಗಮಕದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಡಲು ಕೇಳಿಕೊಂಡಾಗ ಅವರು ಅತ್ಯಂತ

ಹುಮ್ಮಸ್ಸಿನಿಂದ ಅದನ್ನು ಕೈಗೊಂಡರು. ಅದೇ ರೀತಿ ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ರಾಮಧಾರಿ ಸಿಂಹ ಅವರ “ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ” ದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿದೆ. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡೂ ಗುಂಪಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆಯಾ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ನಾಟಕವಾಡಿಸಬೇಕೆಂದುಕೊಂಡೆ.

ರಜೆ ಮುಗಿಯಿತು. ಶಾಲೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಮತ್ತೆ ಪಾಠ ಆರಂಭಿಸುವ ಮೊದಲು ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನಡೆದ ಕಥೆಯನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಅವರಿಂದಲೇ ಹೇಳಿಸಿದೆ. ಹಾಗೂ ಮುಂದುವರೆಸುವವನುಲುವಾಗಿ “ವನವಾಸದ ಕಷ್ಟಕಾರ್ಪಣ್ಯಗಳೂ, ಅಲ್ಲಿಯ ಅನುಭವಗಳೂ ಪಾಂಡವರ ದೈಹಿಕ ಬಲ ಮತ್ತು ಆತ್ಮಬಲವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದ್ದವು. ಅವರು ತೇಜಸ್ವಿಗಳಾಗಿದ್ದರು” ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಕೂಡಲೆ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲರು “ಥೇಟ್ ನಮ್ಮ ಹಾಗೆಯೇ” ಎಂದರು. ಒಂದು ನಿಮಿಷ ನನಗೇನೂ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಾನೇನು ಹೇಳಿದೆ ಅವರೇನು ಹೇಳಿದರು ಎಂದು ನಾನು ಕಕ್ಕಾಬಿಕ್ಕಿಯಾದೆ. ಅದರ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಅವರು ವಿವರಿಸಿದ ನಂತರ ನನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ನಗೆ, ಆಶ್ಚರ್ಯ ಮತ್ತು ಆನಂದದ ಭಾವಗಳು ಮೂಡಿದವು. ಈಗ ಅವರು ಹೇಳಿದುದರ ಅರ್ಥ ತಿಳಿಯಲು ಅವರು ರಜೆ ಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ವರ್ಷದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರವಾಸದ ಅಂಗವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಶಾಲೆ ಈ ಗುಂಪಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ “ ಅಡ್ವೆಂಚರ್ಸ್ ಕ್ಲಬ್ ” ನವರೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿ “ವನವಾಸ”ದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ರೂಪಿಸಿತ್ತು. ಮಕ್ಕಳು ಹದಿನೈದು ದಿವಸಗಳ ಸಲುವಾಗಿ “ ಹೊನ್ನೆಮರಡು ” ಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಲಿಂಗನಮಕ್ಕಿ ಜಲಾಶಯದಲ್ಲಿ ದೋಣಿ ಪ್ರಯಾಣ, ನೂರಾರು ಅಡಿ ಆಳದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಈಜಾಟ, ದ್ವೀಪಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮತ್ತು ತಿರುಗಾಟಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡರು. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ, ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯವಾದ “ಏಕಾಂತ ವಾಸ” ವೂ ಅದರ ಒಂದು ಅಂಗವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಹಲವು (ಹತ್ತು) ಗಂಟೆಗಳ ಕಾಲ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬಿಗಾಗಿ, ಯಾರ ಸಂಪರ್ಕವೂ ಇಲ್ಲದೆ ವಾಸ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ಏನನ್ನೂ ಓದುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ರೇಡಿಯೊ ಮುಂತಾದ ಹೊತ್ತು ಕಳೆಯುವ ಸಾಧನಗಳು ಮೊದಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನಗರದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ರೀತಿಯ ಸೌಲಭ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ಸುಖವಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಮಕ್ಕಳು ಅವುಗಳ ಅಭಾವದಲ್ಲಿ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ದಿನಗಳ ಅನುಭವ ಅವರನ್ನು ಪಾಂಡವರ ವನವಾಸದ ಅನುಭವದ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದಿದ್ದವು. ಅಲ್ಲದೆ ಅವರಿಗೆ ಅಪಾರ ಆತ್ಮಬಲ ಮತ್ತು ದೈಹಿಕ ಬಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದವು. ಅವರು ಪಾಂಡವರ ವನವಾಸದ ಅನುಭವವನ್ನು ತಮ್ಮ ವಯಸ್ಸು ಮತ್ತು ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಅವರು ಹೇಳಿದಾಗ ನನಗಾದ ಆನಂದ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟಲ್ಲ. ಪಾಂಡವರು ಅವರಿಗೆ ಈ ವಿಧದಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿರವಾಗುತ್ತಾರೆಂದು ನಾನು ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಎಣಿಸಿರಲಿಲ್ಲ.

ಮತ್ತೆ ಹಿಂದಿನಂತೆ ಎಲ್ಲ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಆರಂಭವಾದವು. ಗಮಕದ ಅಭ್ಯಾಸವೂ ನಡೆಯತೊಡಗಿತು. ವಿರಾಟಪರ್ವ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣ ಸಂಧಾನದ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪಾಠಮಾಡುವಾಗ ಇವುಗಳು ನಾಟಕ ಮಾಡಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವೆಂದೆನಿಸಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ನಾಟಕ ರಚಿಸಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಗಮಕ ಮೊದಮೊದಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಷ್ಟವೆನಿಸಿದರೂ ಆಮೇಲೆ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದಲೇ ಕಲಿತರು. ಇನ್ನು ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಪರಿಕರಗಳು ಮತ್ತು ವೇಷ ಭೂಷಣಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವುದು ಉಳಿದಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪೀರಿಯಡ್ ಸಾಕಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಬೇಕಾಗುವ ವಸ್ತುಗಳ ಒಂದು ಸೂಚಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ವಸ್ತುವನ್ನು ಅಂಗಡಿಯಿಂದ ತರುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಟ್ಟೆ. ಅವನ್ನೆಲ್ಲ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಒಂದು ಶನಿವಾರ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದೆವು. ರಟ್ಟು, ಜರಿಯ ಅಂಚುಗಳು, ಚಿನ್ನ, ಬೆಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಮೆರಗಿನ ಕಾಗದ, ಅಂಟು, ಮಣಿ, ಕನ್ನಡಿಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಕಿರೀಟ, ತೋಳುಬಂದಿ, ಮಣಿಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ತೊಡುವ ಆಭರಣಗಳು, ಕರ್ಣಕುಂಡಲಗಳು, ಕಾಲಿನ ಕಡಗಗಳು, ಬಿಲ್ಲು ಬಾಣಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ತೊಡಗಿದರು. ಅತ್ಯಂತ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಸಲಹೆಗಳನ್ನು

ಕೊಡುತ್ತ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಇದಾದ ನಂತರ ವೇಶಭೂಷೆಯ ಸರದಿ. ಮಕ್ಕಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕರೆದು ನಡುವೆ ಅನೇಕ ಹಳೆಯ ರೇಷ್ಮೆ ಸೀರೆಗಳನ್ನು (ಎಲ್ಲವೂ ತೀರಿಕೊಂಡ ನಮ್ಮ ಅತ್ತೆಯವರವು) ರಾಶಿ ಹಾಕಿದೆ. ತಕ್ಷಣ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳ ಮುಖ ಚಿಕ್ಕದಾಯಿತು. ಕೆಲವು ಹುಡುಗಿಯರ ಮುಖ ಅರಳಿತು. ಕೇವಲ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಉಡುಗೆ ಉಡುವ ಹುಡುಗಿಯರ ಮುಖ ಬಿಗಿದು ಕೊಂಡಿತು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದಿರಲು ಹೇಳಿ, ಅವೇ ಸೀರೆಗಳನ್ನು ಸೀರೆಯಾಗಿಯೂ, ಪಂಚೆಯಾಗಿಯೂ ಉಡುವುದು ಹೇಗೆಂದು ತೋರಿಸಿದೆ. ಜರಿಯ ಅಂಚಿನ ದುಪ್ಪಟ್ಟಗಳನ್ನು ಉತ್ತರೀಯವಾಗಿ ಉಡುವುದನ್ನು ತೋರಿಸಿದೆ. ಆಗ ಬಂದ ಉದ್ಧಾರಗಳಿವು: “ ಟೇಲರನ ಜಂಜಾಟವಿಲ್ಲದೆ ಎಷ್ಟು ಸುಂದರವಾಗಿ ಉಡುಪುಗಳನ್ನು ಧರಿಸಬಹುದು” “ ಈಗೇಕೆ ಜನರು ವೈವಿಧ್ಯವಿಲ್ಲದ ಷರಟು ಪ್ಯಾಂಟುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ? ಆಗಾಗ ಧೋತರವನ್ನು ಏಕೆ ಧರಿಸುವುದಿಲ್ಲ?” “ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಈ ಉಡುಪುಗಳನ್ನು ಧರಿಸಲು ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸದಾ ಈ ಉಡುಪುಗಳಲ್ಲಿ ಇರಲು ನನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.” ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗನಿಗಂತೂ ಧೋತ್ರ ಉಡುವುದು ಬಹಳ ಇಷ್ಟವಾಯಿತು. ಅದಾದ ಮೇಲೆ ಶಾಲೆಯ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಧೋತ್ರ ಉಡಿಸುವ ಸಂದರ್ಭ ಬಂದರೆ ಅವನೇ ಉಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ದೊಡ್ಡ ಓಲೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದೂ ಮತ್ತು ಧರಿಸುವುದೂ ಅವನಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತಸದ ವಿಷಯವಾಯಿತು.

ಅಂತೂ ಮಹಾಭಾರತದ ಪಾಠ, ಇತರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಮುಗಿದು ನಾಟಕಗಳನ್ನೂ ಆಡಿಸಿದ್ದೂ ಆಯಿತು. ಎರಡೂ ನಾಟಕಗಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದವು. ನೋಡಲು ಬಂದ ಪೋಷಕರು, ಶಾಲೆಯ ಹಿತಚಿಂತಕರೂ ಮೆಚ್ಚಿಗೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು. ಅದು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಪಾರಿತೋಷಕವಾಯಿತು.

ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಿಂದಾದ ಲಾಭಗಳನ್ನು ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತೆ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಬಹುದು ಎಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ:

- ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಯ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಬಳಕೆ.
- ಮಕ್ಕಳು ಸರಾಗವಾಗಿ ಓದಲು ಕಲಿತದ್ದು.
- ಮಕ್ಕಳ ಪದ ಸಂಪತ್ತಿನ ಬೆಳವಣಿಗೆ.
- ಆದಿಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಮಹಾಭಾರತ ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿಯ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಪರಿಚಯ.
- ಅದರಲ್ಲಿ ಬರುವ ಭೌಗೋಳಿಕ ಜ್ಞಾನ.
- ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ/ ಅಮೃತಲಾಲ್ ನಾಗರ್ ಅವರ ಪರಿಚಯ.
- ಗಮಕ ಕಲೆಯ ಪರಿಚಯ.
- ಚಿತ್ರ ಮತ್ತು ಜೇಡಿಮಣ್ಣಿನ ಕಲೆಗಾರಿಕೆಯ ಪರಿಚಯ.
- ನಾಟಕದ ಮೂಲಕ ಭಾಷೆಯ ಬಳಕೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಗಟ್ಟಿಗೊಂಡದ್ದು.
- ನಾಟಕವಾಡುವಾಗ ಧ್ವನಿಯ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಯೋಗ, ರಂಗದ ಮೇಲೆ ಬರುವ ಹೋಗುವ ರೀತಿಯ ತಿಳುವಳಿಕೆ.
- ಪಾತ್ರ ಧರಿಸುವ ಕಲೆ. (ಪಾತ್ರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಅಭಿನಯ ಮಾಡುವುದು)
- ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ಪರಿಕರಗಳು- ಮುಖವಾಡಗಳು, ಬಿಲ್ಲು ಬಾಣಗಳು, ಆಭರಣಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಕಲಿತದ್ದು.
- ರಥದ ಚಲನೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಲು ನೃತ್ಯದ ನಡಿಗೆಯ ಕಲಿಕೆ.

- ಗುಂಪಿನ ಇತರರೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು.
- ಹೆಚ್ಚು ಅಡಿಮೆ ಇಡೀ ಶಾಲೆಯೇ ಒಂದಾಗಿ ಪಾಲುಗೊಂಡದ್ದರಿಂದ ಮೂಡಿದ ಏಕತೆಯ ಭಾವ.
- ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಂದ ಉಂಟಾದ ಸಂತಸ ಮತ್ತು ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ.

ಇದೆಲ್ಲವು ಮಕ್ಕಳ ಗಳಿಕೆ. ನನ್ನ ಗಳಿಕೆಯೂ ಉಲ್ಲೇಖನೀಯವೇ. ನನ್ನ ಶಿಸ್ತಿನ ನಿಯಮಗಳು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ ಬೇಸರ ಹುಟ್ಟಿಸಿದರೂ ಸಹ ಒಟ್ಟಾರೆ ಅವರ ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಗಳಿಸಿದುದೇ ನನ್ನ ಹೆಮ್ಮೆ. ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆಯುವ ಅವಕಾಶವೇ ನನ್ನ ಪಾಲಿಗೆ ಹಿರಿದು. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ನಾನು ವಚನ ಭಾರತ ಮತ್ತು ಹಿಂದಿಯ ಮಹಾಭರತವನ್ನು ಓದಿದ್ದಲ್ಲದೆ ದಿನಕರ್ ಮತ್ತು ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಕಾವ್ಯದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಓದುವ ಅವಕಾಶ ನನಗೆ ದೊರೆತದ್ದು ನನಗೆ ಸಂತಸ ಕೊಟ್ಟಿತು. ಇದೇ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಇನ್ನೂ ಸತ್ಪಯುತವಾಗಿ ಮಾಡಬಹುದು ಎಂಬ ಅರಿವು ಮೂಡಿದ್ದು ಎಲ್ಲ ನನ್ನ ಗಳಿಕೆ.

ಲೀಲಾ ಗರಡಿ

ಅಧ್ಯಾಪಕಿ ಸಿ. ಎಫ್. ಎಲ್.

ಬೆಂಗಳೂರು

೩೦- ೧೦ - ೨೦೦೦

ಕಲಿಕೆ ಮತ್ತು ಕಲಿಸುವಿಕೆ

ಕೆಲವಂ ಬಲ್ಲವರಿಂದ ಕಲ್ಪು, ಕೆಲವಂ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಂ ಕೇಳುತ

ಕಲವಂ ಮಾಳ್ವರಿಂದ ಕಲ್ಪು, ಕೆಲವಂ ಸುಜ್ಞಾನದಿಂ ನೋಡುತ

ಕೆಲವಂ ಸಜ್ಜನ ಸಂಗದಿಂದರಿಯಲ್, ಸರ್ವಜ್ಞನಪ್ಪಂತೆ, ಕೇ

ಳ್ವಲವಂ ಪಳ್ಳ ಸಮುದ್ರವೈ ಹರಹರ ಶ್ರೀ ಚೆನ್ನಸೋಮೇಶ್ವರ.

ಕಲಿಕೆ ಎಂಬುದು ಮುಕ್ತ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾಗಿ ಮತ್ತು ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆಯುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ. ಮಗು ತನ್ನ ಸುತ್ತಲಿನ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಮೂಲಕ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ ಕಲಿಯುತ್ತದೆ. ಅದರ ಕಲಿಕೆ ನಾನಾ ಮೂಲಗಳಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ತಾಯಿಯ ಜೋಗುಳದ ಹಾಡು, ಹಕ್ಕಿಗಳ ಉಲಿ, ಪಶುಗಳ ಧ್ವನಿ, ಗಾಳಿಯಿಂದ ಅಲುಗಾಡುವ ಮರಗಳ ಸದ್ದು, ಕುಟುಂಬದವರ ಮತ್ತು ಇತರರ ವಿಭಿನ್ನ ಶೈಲಿಯ ಭಾಷೆ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಆಲಿಸಿ ಅದರ ಶ್ರವಣ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ವಾಕ್ ಶಕ್ತಿಗಳು ವಿಕಸಿತಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಇದೇ ರೀತಿ ಅನೇಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತ ಮಗುವಿನ ಇತರ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಪ್ರದೀಪ್ತಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಅದರ ಕಲಿಕೆ ಹುಟ್ಟಿದಾಗಿನಿಂದಲೇ ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಅದರ ತೆರವಾದ ಮನಃಪಟಲದ ಮೇಲೆ ಈ ವಾತಾವರಣ ತನ್ನ ಅಚ್ಚುಮೂಡಿಸುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮಗುವಿನ ಕಲಿಕೆ ಶ್ರೀಮಂತಗೊಳಿಸಬೇಕಾದರೆ ಅದು ಬೆಳೆಯುವ ವಾತಾವರಣ ಶ್ರೀಮಂತಗೊಳಿಸುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯ. ಸುಮಾರು ಒಂದು ವರ್ಷದವರೆಗೆ ಇತರರು ಮಾತಾಡುವುದನ್ನು ಆಲಿಸಿ ಮಗು ತಾನು ಒಂದೊಂದೇ ಪದವನ್ನು ಮಾತಾಡಲು ತೊಡಗುತ್ತದೆ. ದಿನಗಳಂತೆ ಅದರ ವಾಕ್ ಮತ್ತು ಭಾಷಾ ಶಕ್ತಿ ಅದ್ಭುತವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಸುಮಾರು ಮೂರು ವರ್ಷದ ಮಗು ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಬಹು ಬೇಗ ಕಲಿಯುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಗುವಿಗೆ ಸರಿಯಾದುದನ್ನು ಒದಗಿಸಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾದದ್ದು ಎಂದರೆ ಏನು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿಗೆ ಮಾತೃ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡುವುದು, ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಕಲಿಯುವುದು, ಕಥೆಗಳನ್ನು ಆಲಿಸುವುದು ಬಹು ಮುಖ್ಯ. ಇಲ್ಲಿಯೂ ತೀರ ಮುದ್ದಿನಿಂದ ಮಗುವಿನೊಂದಿಗೆ ತೊದಲು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕು. ಮಗು ತೊದಲುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ. ಆದರೆ ತಾನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಮತ್ತು ತಪ್ಪುಗಳಿಲ್ಲದ ಭಾಷೆಯನ್ನಾಡಬೇಕು. ಲಯಬದ್ಧವಾದ ಮಕ್ಕಳ ಪದ್ಯಗಳ ಜೊತೆಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಜನಪದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು, ದಾಸರ ಪದಗಳನ್ನು, ವಚನಗಳನ್ನು, ಸಂಸ್ಕೃತದ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಡಬೇಕು. ಕತೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೊಸ ಹೊಸ ಪದಗಳನ್ನು ಬಳಸಬೇಕು. ಮಗುವನ್ನು ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಬೇಕು, ತನಗೆ ತಿಳಿಯದ್ದನ್ನು ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಬೇಕು. ಮಗುವಿಗೆ ಇದೆಲ್ಲ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ನಮ್ಮ ಭಾವನೆಯಷ್ಟೇ. ಆದರೆ ಇದೆಲ್ಲವನ್ನು ಮಗು ಎಷ್ಟು ಬೇಗ ಮತ್ತು ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ಕಲಿಯುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ನಮಗೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸೋಚಿಗವಾಗುತ್ತದೆ, ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮ ತಪ್ಪುತಿಳುವಳಿಕೆಯ ಅರಿವೂ

ಆಗುತ್ತದೆ. ಇಂದು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾದ ಚಿತ್ರಗಳಿರುವ ಅನೇಕ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಕತೆ ಪುಸ್ತಕಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ನಾಡಿನ ಹಿರಿಯರ, ಐತಿಹಾಸಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ, ಕವಿಗಳ, ಸಾಧು ಸಂತರ ಕತೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು. ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ನಾಟಕಗಳನ್ನಾಡಲು ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬೇಕು. ಹಬ್ಬ ಹರಿದಿನಗಳಲ್ಲಿ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರದೇ ಆದ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ನಾಟಕಗಳನ್ನು, ಯಕ್ಷಗಾನ ಬಯಲಾಟಗಳನ್ನು ನೋಡಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ನಶಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪರಿಚಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಭಾಷೆ ಕಲಿಯುವುದೆಂದರೆ ಆಯಾ ಪ್ರದೇಶದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು. ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂದು ನಗರದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಮಕ್ಕಳು ಇದೆಲ್ಲದರಿಂದ ಬಹು ದೂರ ಸರಿಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇಂತಹ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನಾವು ಕೇವಲ ಓದು ಬರೆಯಲು ಕಲಿಸಬಹುದೇ ಹೊರತು ಕನ್ನಡದ ತಿರುಳಿನ ಪರಿಚಯ ಕೂಡ ಮಾಡಿಕೊಡಲಾರೇವು. ಇಂತಹ ಓದು ಬರಹ ನಿರರ್ಥಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ನನ್ನ ಒಂದು ಅನುಭವವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಒಮ್ಮೆ ಎಂಟನೆಯ ತರಗತಿಯ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪುರಂದರ ದಾಸರ ಜೀವನದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತ, ಮೊದಲು ನವಕೋಟಿನಾರಾಯಣನಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಾಯಕ, ಮುಂದೆ ಹರಿದಾಸನಾದ ಕತೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದೆನು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರಿಗೆ, ತನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ದಾನಮಾಡಿ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನವಲಂಬಿಸಿದ ಪುರಂದರ ದಾಸರ ರೀತಿ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟೇ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಿದರೂ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ಅವರು ಪುರಂದರ ದಾಸರನ್ನು 'ಎಳ್ಳಷ್ಟು ಬುದ್ಧಿಯಿರದ ಮಹಾಮೂರ್ಖ'ನೆಂದು ಬಗೆದರೇ ಹೊರತು ಸಂಪತ್ತೆನ್ನೆಲ್ಲ ದಾನ ಮಾಡಿ ನಿರಾಳರಾದ ಅವರ ಮನಸ್ಥಿತಿಯ ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಗಂಧವೂ ಅವರಿಗೆ ಆಗಲೇ ಇಲ್ಲ. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನನಗಾದ ಆಘಾತದಿಂದ ನಾನಿನ್ನೂ ಹೊರಬಂದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದು ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲದ ಇಂತಹ ಪೀಳಿಗೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವುದು ಬಹು ವಿಷಾದನೀಯ. ನಾನು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದರೆ ಐದಾರು ವರ್ಷದ ಮಗುವಿನ ಪದ ಭಂಡಾರ ಸಾಕಷ್ಟು ಬೆಳೆದಿರುತ್ತದ್ದಲ್ಲದೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪರಿಚಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಮುಂದಿನ ಕಲಿಕೆ ಕಷ್ಟವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಮಗುವಿನ ನೆನೆಪಿನ ಶಕ್ತಿ, ಗ್ರಹಣ ಶಕ್ತಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಕಸಿತಗೊಂಡದ್ದರಿಂದ ಮಗು ಓದು ಕಲಿಯಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಕಲಿಯುತ್ತದೆ.

ಇನ್ನು ಬರವಣಿಗೆಯ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಬರೋಣ. ಐದು ವರ್ಷಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ವಯಸ್ಸಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬರವಣಿಗೆಯನ್ನು ಕಲಿಸುವ ಅಗತ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಓದು ಬರಹವನ್ನುಳಿದು ಅವರು ಕಲಿಯಬೇಕಾದದ್ದು, ಗ್ರಹಿಸಬೇಕಾದದ್ದು ಬೇಕಾದಷ್ಟಿದೆ. ಅವರು ಕುಟುಂಬದ ಹಿರಿಯರಿಂದ, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ದಿನನಿತ್ಯದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದ, ಸುತ್ತಲಿನ ಪರಿಸರದಿಂದ ಆಟಿಕೆ ಮತ್ತು ಆಟಗಳಿಂದ ಹಬ್ಬಗಳ ಆಚರಣೆಗಳಿಂದ ಬಹಳಷ್ಟು ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ಹಿರಿಯರು ಮಾಡುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡವರಂತೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲಾರದರೂ ತಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ, ತಾನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿದುದನ್ನು ಒರೆಗೆ ಹಚ್ಚುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ, ತನ್ನ ಓರೆ ಕೋರೆಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆನ್ನುವ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸುತ್ತದೆ, ಅವರ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಬೆಳೆಸುತ್ತದೆ, ಅವರ ದೇಹಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಯಾಮವನ್ನೊದಗಿಸುತ್ತದೆ, ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುತ್ತದೆ, ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತಾನೂ ಏನೋ ಮಾಡಬಲ್ಲೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮುದ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ತಮ್ಮ ಬಿಡುವಿನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಗಿಡ ಮರಗಳ ಎಲೆ ಕಡ್ಡಿ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತ ಅವುಗಳ ವಿಭಿನ್ನ ಆಕಾರಗಳ ಕಡೆಗೆ ಅವರ ಗಮನ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ನೈಸರ್ಗಿಕ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಆಟಿಕೆಗಳಾಗಿ ಬಳಸಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ನಾನಾರೀತಿಯಿಂದ ಜೋಡಿಸಿ, ಬಳಸಿ ಅವುಗಳ ಗುಣಧರ್ಮಗಳನ್ನು- ಆಕಾರ, ಮಾಟ, ಭಾರ, ಮೃದುತ್ವ, ಕಾಠಿಣ್ಯ, ಬಣ್ಣ, ಗಂಧ ಎಂಬಂತಹ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲದೆ ಅವು ತೇಲುತ್ತವೆಯೇ, ಹಾರುತ್ತವೆಯೇ, ಮುಳುಗುತ್ತವೆಯೇ, ಮುರಿಯುತ್ತವೆಯೇ,

ಬಾಗುತ್ತವೆಯೇ, ಜಾರುತ್ತವೆಯೇ, ಬಣ್ಣಗೊಡುತ್ತವೆಯೆ, ಬಾಳುತ್ತವೆಯೇ, ಹಾಳಾಗುತ್ತವೆಯೇ ಎಂಬಂತಹ ನಾನಾ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಯಾರ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ನೀರು, ಮಣ್ಣು, ಕೆಸರು, ಮಳೆ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಆಡುತ್ತ, ಮರವನ್ನು ಹತ್ತುತ್ತ, ಜಿಗಿಯುತ್ತ, ನೈಸರ್ಗಿಕ ವಸ್ತುಗಳೊಂದಿಗೆ ಆಡುತ್ತ ಅವರು ಅನೇಕ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ನಿಯಮಗಳನ್ನು (ಮಳೆ ನೀರು ಯಾವ ಕಡೆಗೆ ಹರಿಯುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಏಕೆ? ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಹಸಿ ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಆಕೃತಿಗಳನ್ನು ಏಕೆ ಮಾಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ-ಇತ್ಯಾದಿ) ಯಾರ ಹೇರಿಕೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಹಜವಾಗಿ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಆನಂದ ಪಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಆನಂದವು ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಡುತ್ತದೆ. ಈ ಕಲಿಕೆ ಅಮೂಲ್ಯವಾದದ್ದು. ಇದಕ್ಕೆ ನಾವು ಹಣ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ, ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮಡಿಲಲ್ಲಿ ಸುರಕ್ಷಿತವಾದ ಮುಕ್ತ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬೇಕು ಅಷ್ಟೆ. ನೈಸರ್ಗಿಕ ಮತ್ತು ಮುಕ್ತ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಮಗು ಕಲಿಯುವಂತಹ ವಿಷಯಗಳು ಅನಂತವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದುದನ್ನೆಲ್ಲವನ್ನು ನಾವು ನಾಲ್ಕು ಗೋಡೆಗಳ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಮೂವತ್ತು ನಲವತ್ತು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನಾಲ್ಕಾರು ಗಂಟೆಗಳ ಹೊತ್ತು ಒತ್ತಾಯದಿಂದ ಕೂಡಿಹಾಕಿ ಹೇಳಿಕೊಡಬಲ್ಲೆವೆಂಬುದು ಎಂತಹ ಮೂರ್ಖತನವೆಂಬುದರ ಅರಿವಾದರೆ ಸಾಕು. ನಾನು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡ ಮಗುವು ಕುಣಿಯುತ್ತ, ಓಡುತ್ತ, ಎಗರುತ್ತ, ಏಳುತ್ತ, ಬೀಳುತ್ತ, ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಎದ್ದೇಳುತ್ತ, ಕೈಗಳನ್ನೂರುತ್ತ, ತೂಗಾಡುತ್ತ, ಬೆರಳುಗಳಿಂದ ಹಿಡಿಯುತ್ತ, ಎಳೆದಾಡುತ್ತ, ಕಡ್ಡಿಯಿಂದ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಏನೋ ಬರೆಯುತ್ತ ಇನ್ನೂ ಇಂತಹ ಅನೇಕ ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಮಗುವಿನ ಅಂಗಾಂಗಗಳು ಸರಿಯಾಗಿ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಹೊಂದಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ. ತನ್ನ ಬೆರಳುಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಇಷ್ಟ ಬಂದಂತೆ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ತಾನೇ ತಾನಾಗಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಮಗು ನನ್ನ ಅನುಭವದಂತೆ ಆರು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಬರೆಯಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಮಗುವಿಗೆ ಬರವಣಿಗೆಯನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಹೇಳಿ ಕೊಡಬಹುದು. ಮೊದಲಿಗೆ ಕೇವಲ ರೇಖೆಗಳನ್ನು (straight line, slanting line, sleeping line, curved line ಗಳನ್ನು) ಅಥವಾ ಕೇವಲ ರೂಪ ಸಾಮ್ಯವಿರುವ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿಕೊಡುವ, ಮತ್ತು ಅದನ್ನೇ ಪುಟಗಟ್ಟಲೆ ಬರೆಸುವ ನೀರಸವಾದ, ನಿರರ್ಥಕವಾದ ಮತ್ತು ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದವಾದ ಕಸರತ್ತು ಮಾಡಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಮಗುವಿನ ಕಲಿಕೆಯ ಘನತೆ ಕುಂದುತ್ತದೆ, ಅದರ ಆಸಕ್ತಿ ಮುರುಟಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಶಾಲೆಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತಹ ಅನೇಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಕತೆಗಳನ್ನು ನಾಟಕೀಯವಾಗಿ ಹೇಳುವುದು, ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುವುದು, ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಸುವುದು, ದೇಹಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಯಾಮವಾಗುವಂತಹ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸುವುದು ಬಹು ಮುಖ್ಯ. ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಬೇಕು. ಯಾರೋ ಬರೆದ ಚಿತ್ರವನ್ನು ನಕಲು ಮಾಡುವುದಲ್ಲ. ತಾನೇ ಗಮನಿಸಿದ ವಸ್ತು ಅಥವಾ ಜೀವಿಯ ಚಿತ್ರವನ್ನು ತಾನೇ ತನಗೆ ತಿಳಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲು ಪ್ರೇರೇಪಿಸ ಬೇಕು. ಆ ಚಿತ್ರ ಮೊದ ಮೊದಲಿಗೆ ಮೂಲದಂತಿಲ್ಲದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡದೆ ಮಗುವನ್ನು ತನ್ನದೇ ಆದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಮಗು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸುವುದನ್ನು ಕಲಿತು ಮೌಲಿಕವಾದ ಚಿತ್ರ ಬರೆಯುವುದನ್ನು ಕಲಿಯುವುದಲ್ಲದೆ ಅಪಾರವಾದ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಗಳಿಸುತ್ತದೆ. ಮಗು ಅಕ್ಷರಗಳ ರೂಪವನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಸುಂದರವಾಗಿ ಬರೆಯುವುದು, ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಒಂದು ಉಪ ಲಾಭವಷ್ಟೆ. ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷ ಶಿಶುವಿಹಾರ ನಡೆಸಿದ ನನ್ನ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಂಡ ಸುಂದರವಾದ ಸತ್ಯವಿದು. ನಾನಾ ಮೂಲಗಳಿಂದ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ಕಲಿಯುವ ಮಗುವಿನ ಶಕ್ತಿ ಅಗಾಧವಾದದ್ದು. ಇದನ್ನು ಅರಿತು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡಬೇಕಾದದ್ದು ಕಲಿಸುವವರ ಆದ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯ.

‘ಮಗುವಿಗೆ ಏನೂ ಗೊತ್ತಿರುವುದಿಲ್ಲ, ನಾನು ಹೇಳಿದುದನ್ನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಅದು ಕಲಿಯಬೇಕು, ಯಾವ ಪ್ರಶ್ನೆಯೂ ಅದು ಕೇಳಕೂಡದು, ಕಲಿಕೆ ಕೇವಲ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ನಡೆಯಬಲ್ಲದು’ ಎಂದು ಭಾವಿಸುವುದು ಮಹಾ ಮೂರ್ಖತನ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ನಿಜವಾದ ಕಲಿಕೆ ತರಗತಿಯ ಹೊರಗೇ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮಗುವಿನೊಂದಿಗೇ ಶಿಕ್ಷಕನೂ ಸದಾ ಕಲಿಯಬೇಕಾದದ್ದು ಅಪಾರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕನಾದವನು ನೆನಪಿಡಬೇಕಾದ ಮುಖ್ಯವಾದ ಅಂಶ.

೧೭/೫/೨೦೦೮.

ಹೂ ಮನಸ್ಸಿನ ವಿಕಸನ (೧೯-೧-೯೮)

ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಇಂದು ಉಂಟಾಗಿರುವ ಸ್ಥಿತಿಯು, ಶಿಕ್ಷಣವೆಂದರೇನು ಎಂದು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದೆ. ಅಕ್ಷರ ಜ್ಞಾನವೇ ಶಿಕ್ಷಣವೆಂದು ಕೆಲವರು ತಿಳಿದರೆ ಡಿಗ್ರಿಗಳ ಗಳಿಕೆಯೇ ಶಿಕ್ಷಣವೆನ್ನುವವರು ಹಲವರಿದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು ಮಕ್ಕಳ ತಲೆಯನ್ನು ಒಂದು ಪಾತ್ರೆ ಎಂದು ತಿಳಿದು, ಅದರಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಬೇಕಾದದ್ದನ್ನು, ಬೇಕಾದಷ್ಟು, ಬೇಕಾದ ಹಾಗೆ ತುಂಬಿಸಬಹುದು, ಮತ್ತು ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ತಮ್ಮ ನಿರೀಕ್ಷೆಗೆ ತಕ್ಕ ಹಾಗೆ ಮಗು ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಬಯಸುವವರೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ಬಗ್ಗೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಕಲ್ಪನೆಗಳು ಜನರಲ್ಲಿವೆ.

ಕಳೆದ ಒಂದೂವರೆ ದಶಕಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ನಾನು ಈ ಬಗೆಯ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತು ತರುವ ಮಾತಾಚಿತ್ತರನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕಾಣುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಶಿಕ್ಷಣವೆಂದರೇನು ಎನ್ನುವ ಪ್ರಶ್ನೆ ನನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಜೀವಂತವಾಗಿ ಉಳಿದಿದೆ.

ಎರಡೂವರೆ, ಮೂರು ವರ್ಷದ ಮಕ್ಕಳ ಸ್ಥಿತಿಯಂತೂ ಅತ್ಯಂತ ಚಿಂತಾಜನಕವಾಗಿದೆ. ಸರಿಯಾಗಿ ಮೂರುವರ್ಷ ತುಂಬದ, ಮೂರು ಮೊಳ ಕೂಡ ಬೆಳೆಯದ, ಮಗುವಿನ ಮೇಲೆ ತಾವು ಬಯಸುವ ತಮ್ಮ ಆಸೆಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮಣಭಾರವನ್ನು ಹೇರುತ್ತಾರೆ. ಎರಡು ವರ್ಷಕ್ಕೆಲ್ಲ, ಆಂಗ್ಲ ಭಾಷೆಯ ಗಂಧವೂ ಇಲ್ಲದ ಮಗುವಿಗೆ, ಆಂಗ್ಲ ಅಕ್ಷರ ಮಾಲೆ, ವಾರ ತಿಂಗಳುಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು, ಇನ್ನೂ ಏನೇನನ್ನೋ, ಚಾಕ್ಲೇಟಿನಿದೋ ಅಥವಾ ಇನ್ನಾವುದರದೋ (ಆಟದ ಸಾಮಾನುಗಳ) ಆಸೆ ತೋರಿಸಿ ಕಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ತಾವು ಏನೋ ಮಹತ್ತಾದದ್ದನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ ಎನ್ನುವ ಒಣ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಬೀಗಿ ಫ್ಲೇ ಹೋಂ ಗೆ ಮಗುವನ್ನು ಸೇರಿಸಲು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಆನಂತರ ಒಂದು ವರ್ಷದೊಳಗೆ ಅಂದರೆ, ಆ ಮಗು ಶಾಲೆ ಸೇರುವ ಮುನ್ನ ಕಲಿಯಬೇಕಾದದ್ದನ್ನು ಉಹಿಸಲೂ ಅಸಾಧ್ಯ. ಅತ್ಯಂತ ಮುದ್ದಿನಿಂದ ಸಾಕಿದ ತಮ್ಮ ಕೋಮಲ ಮನಸ್ಸಿನ ಮಗುವಿನ ಮೇಲೆ ತಮಗೇ ತಿಳಿಯದಂತೆಯೇ ತಮ್ಮ ಬಯಕೆಯ ಗುರುತರವಾದ ಭಾರವನ್ನು ಹೇರುವಂತಹ ಕ್ರೂರ ಕೆಲಸ ತಂದೆ ತಾಯಿಯರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಎರಡೂವರೆ ಮೂರು ವರ್ಷದ ಮಕ್ಕಳು ಏನನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕು? ಅವರಿಗೆ ದೊಡ್ಡವರು ಏನನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಸದಾ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೊರೆಯುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ಮಾಂಟೆಸ್ಸರಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವಿಧಾನಗಳು ಎಷ್ಟೇ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿದ್ದರೂ ಸಹ ಅವು ಪ್ರಕೃತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಸರದಿಂದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ದೂರವಾಗಿಡುವುದರಿಂದ ಅಪೂರ್ಣವೇ ಆಗಿವೆ. ತನ್ನ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತಲಿನ ಪರಿಸರವನ್ನು ಗಮನಿಸದಿರುವ ಮತ್ತು ವಸ್ತುಗಳ, ವಿಷಯಗಳ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲದಿರುವ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಒಂದು ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಹಾಕಿ, ನಾವು ಎಷ್ಟೇ ಉತ್ತಮವಾದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಆಟದ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು(ಪರಿಕರಗಳನ್ನು) ಒದಗಿಸಿದರೂ ಅದು ಸುತ್ತಲಿನ ಜಗತ್ತಿನಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಪಡಿಸಿರುವುದರಿಂದ, ಸೀಮಿತವಾಗಿದ್ದು ಅಪೂರ್ಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸ್ವಾತಿ

ಫ್ಲೇ ಹೋಮಿನಲ್ಲಿ ನಾನು ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕೆ ಆಸಕ್ತಿಯು, ಸಂತೋಷಮಯ ಮತ್ತು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ ಅನೇಕ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಲ್ಲೊಂದರ ಉದಾಹರಣೆ ಇಲ್ಲಿದೆ:

ಫ್ಲೇ ಹೋಮ್ ಜೂನ್ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಮಕ್ಕಳು ಹೊಸ ವಾತಾವರಣಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳಲು ಸುಮಾರು ಒಂದೂವರೆ ತಿಂಗಳು ಬೇಕಾಯಿತು. ಅನೇಕ ಮಕ್ಕಳ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಾಯಿ ತಂದೆಯರು ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಶಾಲೆ ಎಂದರೆ ಭಯ ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತಾರೆ. ಫ್ಲೇ ಹೋಮ್, ಶಾಲೆ ಅಲ್ಲವೆ ಅಲ್ಲ. ಅದು ಮನೆಯ ವಾತಾವರಣದ ವರ್ಧಿತ ರೂಪ. ಆದರೂ ಪೋಷಕರು “ನೀನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಮಿನ್ನು ಬೈತಾರೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮಗುವಿನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಭಯ ತುಂಬುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮಗು ಫ್ಲೇ ಹೋಮ್ ನಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಮಯ ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಜುಲೈ ತಿಂಗಳ ಕೊನೆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಪ್ರಕೃತಿ ಮತ್ತು ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ನಾನಾ ಹೂಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುತ್ತದೆ. ಮನೆಯವರು ಹಬ್ಬಗಳ ಸ್ವಾಗತಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧತೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ನಾವು ಮಕ್ಕಳ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಕಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದೆವು. ಅನೇಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಯೋಜಿಸಿದೆವು. ಇದರ ಕೇಂದ್ರ ವಿಷಯ ಹೂವಾಗಿತ್ತು. ಫ್ಲೇಹೋಮನಲ್ಲಿ ಇರುವ

ನಾವು ಐದು ಜನ ದೊಡ್ಡವರು (ಮೂವರು ಶಿಕ್ಷಕಿಯರು ಇಬ್ಬರು ಸಹಾಯಕಿಯರು) ಇದನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವ ಬಗೆಯನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿದೆವು.

ಮೊದಲಿಗೆ ಮನೆಯವರ ಹತ್ತಿರ ಮಾತಾಡಿ ಅವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಅವರ ಸಹಕಾರ ಕೋರಿದೆವು. ತಾವು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗೆ ಹೋದಾಗ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅವರ ಗಮನವನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯ ಹೂವುಗಳ ಕಡೆಗೆ ಸೆಳೆಯಲು ಕೇಳಿಕೊಂಡೆವು. ಪ್ರತಿ ದಿನವೂ ತೋಟಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಅರಳಲಿರುವ ಮೊಗ್ಗು, ಅರಳಿರುವ ಮತ್ತು ಬಾಡಿದ ಹೂಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಅವುಗಳ ಬಣ್ಣ ಮೃದುತ್ವ, ದಳಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ, ಆಕಾರ, ಹೂವಿನ ಸುವಾಸನೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಲಾಲ ಬಾಗಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಅರಳಿದ, ಮನೆಯ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಅರಳಿದ ಅನೇಕ ಹೂಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದೆವು.

ಒಂದು ವಾರ ಇದನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಹೊಸ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದೆವು. ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಐದೈದು ಮಕ್ಕಳ ಒಂದೊಂದು ಗುಂಪಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿದೆವು. ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಅಂಗೈ ಅಗಲದ ಚೀಲವಾಗುವಷ್ಟು ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಚೀಲ ಹೊಲಿಯಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದೆವು. ದಪ್ಪ ಮತ್ತು ಮೊಂಡವಾದ ಸೂಜಿ ಮತ್ತು ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ದಾರವನ್ನು ತಂದಿಟ್ಟಿದ್ದೆವು. ದಾರವನ್ನು ಪೋಣಿಸಿ ಸೂಜಿಯನ್ನು ಕೈಗೆ ಕೊಡುವುದಿಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಅದನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಹಿಡಿಯಬೇಕು, ಎಲ್ಲಿ ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಅದು ಚುಚ್ಚುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸಿದೆವು. ಮಕ್ಕಳು ಕುತೂಹಲ ಮತ್ತು ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಗಮನಿಸಿದರು. ಆನಂತರ ಅವರಿಗೆ ಹೊಲಿಯುವುದನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟೆವು. ಅವರು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅದನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಕೆಲವು ಮಕ್ಕಳು ಹೆಚ್ಚು ಕೆಲವರು ಕಡಿಮೆ ಹೊಲಿದರು. ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ನಾವು ಅವರಿಗೆ ಆಸಕ್ತಿಯಿರುವಷ್ಟೆ ಹೊತ್ತು ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಒಂದು ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಏಕಾಗ್ರ ಆಸಕ್ತಿಯ ಅವಧಿ ಬಲು ಕಡಿಮೆ ಮತ್ತು ಅದು ಒಂದೊಂದು ಮಗುವಿಗೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಅವಧಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಹೊತ್ತು ಮಗುವನ್ನು ಯಾವುದೇ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸುವುದು ಕ್ರೂರ. ಹಾಗಾಗಿ ಅನೇಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಲು ಬಹಳ

ಸಮಯ ಹಿಡಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆಸಕ್ತಿ ತೀರಿದ ಮೇಲೆಯೂ ಅವರು ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ಮಾಡುವಂತೆ ಯಾವತ್ತೂ ಒತ್ತಾಯಿಸಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅನಾಸಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಹಿಂಜರಿಕೆಯಿರುವ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅನೇಕ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಅವರ ಅನಾಸಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಹಿಂಜರಿಕೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿದ ಮಲೆಯೇ ಅವರಿಗೆ ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆವು.

ಎರಡು ವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರ ಚೀಲಗಳೂ ತಯಾರಾದವು. ಅವು ದೊಡ್ಡವರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯ ಚೀಲಗಳಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಆಯತಾಕಾರದ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಮಡಿಸಿ ಚೌಕಾಕಾರ ಅಥವಾ ಆಯತಾಕಾರವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಅದರ ಎರಡೂ ಬದಿಗಳನ್ನು ದಪ್ಪ ದಾರದಿಂದ ಮಗು ಸೊಟ್ಟವಾಗಿ, ದೂರದೂರವಾಗಿ ಹೊಲಿದು ಮೇಲೆ ಒಂದು ದಾರ ಕಟ್ಟಿದ ಚೀಲ. ಆದರೆ ಅದು ಮಕ್ಕಳು

ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಅದ್ಭುತವಾಗಿತ್ತು. ಮತ್ತು ಚೀಲದ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅದು ಹೀಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅವರವರು ಹೊಲಿದ ಚೀಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮರುದಿವಸ ಬರುವಾಗ ಅದರಲ್ಲಿ ಕೆಲ ಹೂಗಳನ್ನು ತರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿದೆವು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಹೂವುಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಹೊತ್ತು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡರೆ ಬಾಡುತ್ತವೆ ಎಂಬುದು ಅವರ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದಿತ್ತು.

ಮರುದಿವಸ ಎಲ್ಲರೂ ಬಹಳ ಖುಶಿಯಿಂದ ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಹೂಗಳನ್ನು ತಾವು ಹೊಲಿದ ಚೀಲದಲ್ಲಿ ತಂದರು. ಅವುಗಳನ್ನು ನಾವು ಒಂದು ಮೇಜಿನ ಮೇಲೆ ಜೋಡಿಸಿ ಇಟ್ಟೆವು. ಆಯಾ ಹೂಗಳ ಹಸರುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಸಿದೆವು. ಅವುಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ, ಮೂಸಿ ನೋಡಿದರು ಮಕ್ಕಳು. ಅವರವರು ತಂದ ಹೂಗಳನ್ನು ಪೋಣಿಸಲು ನಾವೆಲ್ಲ ಅವರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದೆವು. ಆನಂತರ ಅವರು ಮಾಡಿದ ಹಾರಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಮುಡಿಸಿ ಅಥವಾ ಅವರ ಷರಟುಗಳಿಗೆ ಹಚ್ಚಿ ಅಥವಾ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದೆವು. ಕೆಲವುಸಲ ಒಂದು ಪೊರಕೆಯ ಕಡ್ಡಿಗೆ (ಹಂಚಿ ಕಡ್ಡಿ) ಪೋಣಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಮನೆಗೆ ಕಳಿಸಿದೆವು. ಅಂದಿನಿಂದ ಮಕ್ಕಳು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಜ್ಜಿಯರೊಂದಿಗೆ ಹೂಕಟ್ಟುವಾಗ ಕುಳಿತು ತನಗೂ ಪೋಣಿಸಲು ಕೊಡು ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದರಿಂದ ಆಜ್ಜಿಯಂದಿರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಆನಂದವಾಗಿರಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆ? ಈ ಎಲ್ಲ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಅವರಿಗೆ ಬಹಳ ಆನಂದ ಕೊಟ್ಟವು.

ಮುಂದಿನ ವಾರ ಹೂವಿನೊಂದಿಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಚುರುಕುಗೊಳಿಸುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದೆವು. ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯ ಹೂಗಳನ್ನು ಮೇಜಿನ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಮಕ್ಕಳು ಅವುಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ, ಮೂಸಿ ನೋಡುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆವು. ಯಾವ ಹೂವು ಮೃದುವಾಗಿದೆ? ಯಾವುದು ಒರಟಾಗಿದೆ? (ಅಡಿಕೆ ಹೂವು) ಯಾವುದು ದೊಡ್ಡದು? ಯಾವುದು ಚಿಕ್ಕದು? ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ದಳಗಳಿವೆ? ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆ ದಳಗಳಿವೆ? ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಪರಿಮಳವಿದೆ ? ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲ? ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಮುಳ್ಳುಗಳಿವೆ? (ಕೇದಗೆ) ಎಂಬಂತಹ ವಿಷಯಗಳ ಕಡೆಗೆ ಅವರ ಗಮನ ಸೆಳೆದೆವು. ಇದು ಬೆಳಗಿನ ಚಟುವಟಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಕಥೆ ಆಲಿಸುವಿಕೆ, ಹಾಡು ಹೇಳುವುದು, ಮರಳಿನಲ್ಲಿ ಆಡುವುದು, ಕಾರ್ಡುಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಅಲ್ಲದೆ ಅವರಿಗೆ ಸುಮಾರು ಒಂದು ಗಂಟೆ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಆಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಮಯವಿರುತ್ತಿತ್ತು.

ಮುಂದಿನ ವಾರ ಎರಡು ಆಟಗಳನ್ನಾಡಿದೆವು. ಮಗುವಿನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ಕಟ್ಟಿ, ಅಥವಾ ಕೈಗಳಿಂದ ಮುಚ್ಚಿ (ಕೆಲವು ಮಕ್ಕಳು ಕಣ್ಣು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲು ಇಷ್ಟ ಪಡುವುದಿಲ್ಲ) ಒಂದೊಂದೇ ಹೂವನ್ನು ಅವರ ಕೈಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಮುಟ್ಟಲು ಹೇಳಿ ಅದು ಯಾವುದೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಲು ಹೇಳಿದೆವು. ಕೇವಲ ಸ್ವಲ್ಪದಿಂದ ಅವರು ಹೂವನ್ನು ಗುರುತಿಸಬೇಕಿತ್ತು.

ಮತ್ತೊಂದು ಆಟದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹೂವನ್ನು ಮುಟ್ಟಲು ಕೊಡದೆ ಅದನ್ನು ಅವರ ಮೂಗಿನ ಬಳಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಅವರು ಅದನ್ನು ಆಫ್ರಾಣಿಸಿ ಗುರುತಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಈ ಎರಡೂ ಆಟಗಳು ಅವರಿಗೆ ಬಲು ಮೋಜಿನದಾಗಿದ್ದವು. ಅವರು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಈ ಆಟಗಳನ್ನಾಡಲು ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ತೋಟದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಹೂ ಗಳ ಮೇಲೆ ದುಂಬಿಗಳು, ಇರುವೆಗಳು, ಕಂಬಳಿಹುಳಗಳು, ಚಿಟ್ಟೆಗಳು ಇರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ದೊರೆಯುವ ಹೂ ಗಳು- ಮಲ್ಲಿಗೆ, ಸೇವಂತಿಗೆ, ಲಾಲಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ನೋಡಲು ಸಿಗುವ ತಾವರೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಇರುವೆ, ಚಿಟ್ಟೆ, ಕಂಬಳಿಹುಳ, ದುಂಬಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿ ಹಾಡಲು ಮತ್ತು ಅಭಿನಯಿಸಲು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟೆವು.

ಇಲ್ಲಿ, ನಾವು ಯೋಚಿಸದೆ ಇದ್ದ ಒಂದು ಕುತೂಹಲಕರ ವಿಷಯ ನಡೆಯಿತು. ಒಬ್ಬ ಪೋಷಕರು ತಮಗೆ ಯಾರೋ ತಂದು ಕೊಟ್ಟ ನಾನಾ ಬಗೆಯ ಹೂವಿನ ಗುಚ್ಛವೊಂದನ್ನು ಮಕ್ಕಳು ನೋಡಲಿ ಎಂದು ತಂದುಕೊಟ್ಟರು. ನಾವು ಅದನ್ನು ಕೆಡದಂತೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿದೆವು. ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಪ್ಪದಾದ ಕಂಬಳಿ ಹುಳ ಇತ್ತು. ಒಂದು ಮಗು ಅದನ್ನು ಗುರುತಿಸಿತು. ನಾವು ಅದನ್ನು ತೆಗೆಯದೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟೆವು. ಮರುದಿವಸ ಬಂದು ನೋಡಿದಾಗ ಅದು ಆ ಗುಚ್ಛದಲ್ಲಿದ್ದ ಕೆಲವು ಗ್ಲಾಡಿಯೋಲ ಹೂಗಳನ್ನು ತಿಂದುಬಿಟ್ಟಿತ್ತು ಮತ್ತು ಇನ್ನೂ ತಿನ್ನುತ್ತಲಿತ್ತು. ಮಕ್ಕಳು ಅದು ಹೂಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವುದನ್ನು ಅಚ್ಚರಿಯಿಂದ ಗಮನಿಸಿದರು. ಮತ್ತು ಅದು ಮತ್ತೂ ದಪ್ಪವಾಯಿತು. ಆಮೇಲೆ ನಾವು ಅದನ್ನು ಅದು ತಿನ್ನಬಹುದಾದ ಕೆಲ ಎಲೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಅದನ್ನು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಮಡಕೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಇಟ್ಟೆವು. ಅದು ಇನ್ನೂ ದಪ್ಪವಾಯಿತು. ಅದು ಇನ್ನು ದಪ್ಪವಾಗಲಾರದು ಎಂದೆನಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಮಡಕೆಯ ಬಾಯಿಗೆ ಒಂದು ಬಟ್ಟೆ ಕಟ್ಟಿ ಒಂದುಕಡೆಗೆ ಇಟ್ಟೆವು. ಕೆಲದಿನಗಳ ನಂತರ ನೋಡಿದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗೂಡತ್ತು. ಹದಿನೈದು ಇಪ್ಪತ್ತು ದಿನಗಳ ನಂತರ ನೋಡಿದಾಗ ಅದು ಚಿಟ್ಟೆಯಾಗಿತ್ತು. ಅದು ಚಿಟ್ಟೆಯಾದಾಗ ಅದರ ಮೈಮೇಲೆ ಕಂಬಳಿ ಹುಳದ ಮೈಮೇಲೆ ಇದ್ದ ಬಣ್ಣ ಮತ್ತೆ ವಿನ್ಯಾಸವೇ ಕಂಡು ಬಂದಿತು. ಕಂಬಳಿ ಹುಳು ಚಿಟ್ಟೆಯಾದ ರೀತಿಯನ್ನು ನೋಡುವ ಅವಕಾಶ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ದೊರಕಿ ಸಿಕ್ಕು ಬಹಳ ಸಂತೋಷ ಕೊಟ್ಟಿತು.

ನಮ್ಮ ಫ್ಲೇಹೋಂ ನಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ನಾನ್ನೂರೈವತ್ತು ಪುಸ್ತಕಗಳುಳ್ಳ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಪುಸ್ತಕಾಲಯವಿತ್ತು. ದಿನವೂ ಆಯಾ ಕೇಂದ್ರ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅನೇಕ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕಾಣುವಂತೆ ಜೋಡಿಸಿಡುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಮಕ್ಕಳು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಬೇಕಾದುದನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ನೋಡ ಬಹುದಾಗತ್ತು ಮತ್ತು ಮನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬಹುದಾಗತ್ತು. ಪ್ರತಿದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ತಾನು ಹಿಂದಿನ ದಿನ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿಸಿ ಆ ದಿನ ತನಗೆ ಯಾವ ಪುಸ್ತಕ ಬೇಕೆಂದು ಆಗಲೇ ಹೇಳುತ್ತಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಈಗ ಹೂವು, ದುಂಬಿ, ಚಿಟ್ಟೆ, ಕಂಬಳಿ ಹುಳ, ಇರುವೆ, ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಅವರನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಆಕರ್ಷಿಸಿದವು. ಈ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಅವರು ಕಂಡು ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ವಿಷಯಗಳು ಮಾಸದ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ ಪರಿಯೋಜನೆ ಎರಡು ಮೂರು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ನಡೆದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಖುಶಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಇದರಿಂದ ಆದ ಲಾಭಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಬಹುದು-

- ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸುವುದು.
- ಅನೇಕ ಹೂಗಳ ಪರಿಚಯ.
- ಸ್ವಶೇಂದ್ರಿಯ ಮತ್ತು ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಕಾಸ.
- ಚೇಲದ ಹೊಲಿಗೆ, ಹೂಗಳ ಪೋಷಿಸುವಿಕೆಯಿಂದ ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸೂಜಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಇದ್ದ ಭಯ ದೂರಾಗಿ ತಾನೂ ದೊಡ್ಡವರಂತೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬಲ್ಲೆನೆಂಬ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸದ ಗಳಿಕೆ.
- ಹೂವು, ಚಿಟ್ಟೆ , ಇರುವೆ, ದುಂಬಿ, ಗಿಡ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡಿದ ಪರಿಣಾಮ ಅವರ ಪದ ಸಂಪತ್ತಿನ ಮತ್ತು ಭಾಷೆಯ ಅಗಾಧ ಬೆಳವಣಿಗೆ.
- ಕಂಬಳಿ ಹುಳ ಚಿಟ್ಟೆಯಾಗುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ್ದು.
- ಬಣ್ಣಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವಿಕೆ.
- ಸೌಂದರ್ಯದ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಹರಿದದ್ದು.
- ತಮಗೆ ತಿಳಿದ ವಿಷಯದ ಕನ್ನಡದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಕಲಿತದ್ದರಿಂದ ಅವೇ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುವಾಗ ಆ ಭಾಷೆ ವಿದೇಶಿ ಎನಿಸದೆ ಇದ್ದು ಸುಲಭವಾದದ್ದು.
- ಹೊಸ ರೀತಿಯ ಆಟಗಳ ಪರಿಚಯ.
- ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಚಟುವಟಿಕೆ ಮಾಡುವಾಗ ಇತರರೊಂದಿಗೆ ಹೇಗೆ ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಹೇಗೆ ಸಹಕರಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ಕಲಿತದ್ದು.
- ಹೂವುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ತಮಗೆ ತಮಗೆ ತೋರಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರ ಬರೆದದ್ದು. (ನಾವು ಹೂವು ಹೇಗೆ ಬರೆಯುವುದು ಎಂದು ತೋರಿಸದೆ ಇದ್ದ ಕಾರಣ ಮೂವತ್ತು ಮಕ್ಕಳು ಮೂವತ್ತು ರೀತಿಯ ಹೂವುಗಳನ್ನು ಬರೆದದ್ದು.)
- ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡಲು ಸಮಾನ ಅವಕಾಶ ಕೊಟ್ಟದ್ದಕ್ಕೆ ಯಾರೂ ಜಗಳವಾಡದೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸರದಿಗಾಗಿ ಕಾಯಲು ಕಲಿತದ್ದು.
- ಪುಸ್ತಕಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು.
- ಈ ಎಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ಕಲಿತು ಆನಂದ ಪಟ್ಟದ್ದು.

ಒಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಆರಿಸಿದಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಸಾಧ್ಯವಾದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅಳವಡಿಸಿದರೆ ಅದು ಬಹಳ ಫಲಕಾರಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ನಾವು ಮಾಡಿದ ಈ ಪ್ರಯತ್ನವೇ ದೊಡ್ಡ ಉದಾಹರಣೆ.

ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪದ್ಯಗಳು

ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಹಾಡನ್ನು ಕೇಳಿ ಸವಿಯುವುದನ್ನು ನಾವು ಪ್ರಪಂಚದಾದ್ಯಂತ ನೋಡುತ್ತೇವೆ. ತಾಯಿ ಜೋಗುಳ ಹಾಡಿ ಮಲಗಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಎಲ್ಲ ಜನಾಂಗದಲ್ಲೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಜೋಗುಳದ ಅರ್ಥ ಮಗುವಿಗೆ ಆಯಿತೆ ಇಲ್ಲವೆ ಎನ್ನುವುದು ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ. ಅದರ ಆಶಯ, ಪದಗಳ ಲಾಲಿತ್ಯ, ರಾಗ ಸಂಯೋಜನೆ, ಪ್ರಾಸಬದ್ಧ ಪದಗಳು, ಲಯ ಮತ್ತು ಹಾಡುವವರ ಆಶಯ ಇವುಗಳ ಅನುಭವ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಬುದ್ಧಿ ಬೆಳೆದವರೇ ಆಗಬೇಕು ಅಥವಾ ಭಾಷೆ ತಿಳಿದವರೇ ಆಗಬೇಕು ಎಂದೇನಿಲ್ಲ.

ಈ ಜೋಗುಳ ಹಾಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಈಗಲೂ ಇದ್ದರೂ ಅದು ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಮುಂದುವರಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಟಿ.ವಿ., ರೇಡಿಯೋ, ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ಗಳು ಆವರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಈ ಮಾಧ್ಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಅರ್ಥ, ಆಶಯ, ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಪರಿಣಾಮ, ಎಳೆವಯಸ್ಸಿನ ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಏನಾಗಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ನೀವೇ ಯೋಚಿಸಿ ನೋಡಿ.

ಹಿಂದೆ ನಮ್ಮ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಜಾನಪದ ಹಾಡುಗಳು, ಪುರಾಣ ಪ್ರವಚನಗಳು, ಬಯಲಾಟಗಳು, ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ, ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿ ಸೇರಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ, ಭಾಷೆಯ ಸೌಂದರ್ಯದ, ಲಯತಾಳಗಳ, ಗಂಭೀರ ವಿಷಯಗಳ ಮತ್ತು ಮೌಲ್ಯಗಳ ಪರಿಚಯ, ಪ್ರಾಸಪದಗಳ ಬಳಕೆ ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳ ಬಳಕೆ ಎಲ್ಲವೂ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಯಾವುದೇ ಒಬ್ಬ ದೊಡ್ಡವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಆತನ ಇಂದಿನ ಬೆಳೆವಣಿಗೆಗೆ ಏನು ಕಾರಣವೆಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ಆತ ತನ್ನ ಬಾಲ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ತಾನು ಚಿಕ್ಕವನಾಗಿದ್ದಾಗ ತನ್ನ ತಾಯಿ ಬೀಸುವಾಗ ಇಂತಿಂತಹ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರು, ತಂದೆಯವರು ಮಹಾಭಾರತದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂತಿಂತಹ ಕಥೆಯ ಕಾವ್ಯದ ಯಕ್ಷಗಾನ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು ಎಂದು ಹೇಳುವುದನ್ನು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಕೇಳಿದ್ದೇವೆ. “ಮೂರು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದು ನೂರುವರ್ಷವಾದರೂ ಮರೆಯುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂಬ ಗಾದೆಯೇ ಇದೆ. ಮಗುವಿನ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಮೂಡಿಸಿದ ಗೆರೆ ಬಹುಕಾಲ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾದ ಗೆರೆಗಳನ್ನು ಮೂಡಿಸುವುದು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಕರ್ತವ್ಯ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅಂದು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಇಂದು ನಡೆಯುತ್ತಿಲ್ಲ. ಈ ಎಲ್ಲವುಗಳ ಅಭಾವದ ಇಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾವು ಅವನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವ ನಮ್ಮದೇ ಆದ ದಾರಿ ಕಂಡು ಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇಡೀ ಸಮಾಜ ಅದರ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಹರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಡುವ ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಧತಿ ಅಥವಾ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಆದ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯ. ಅದು ಒಂದು ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಸವಾಲು.

ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದಂತೆ ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಪದ್ಯಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಬಹಳ ಆಳವಾದದ್ದು. ಪದ್ಯದ ಆಶಯ, ಪ್ರಾಸ, ಭಾಷೆ, ಲಯ, ಪದಗಳ ಜೋಡಣೆ, ಹೊಸ ಪದಗಳ ಪರಿಚಯ ಎಲ್ಲವೂ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಒಂದು ಅನುಭವವನ್ನು ಹೇಳಲು ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತೇನೆ.

ಒಮ್ಮೆ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಹನ್ನೊಂದು ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಒಂದು ಪದ್ಯ ಹೇಳಿಕೊಡುವ ಸಂದರ್ಭ ಒದಗಿತು. ಅದು ಮೋಡಗಳ ಬಗ್ಗೆ, ಉಳ್ಳಾಲ ಮಂಗೇಶರಾಯರು ಬರೆದ ಪದ್ಯವಾಗಿತ್ತು.

ಆ ಪದ್ಯ ಹೀಗಿದೆ:

ರವಿಯ ಕಿರಣ ನೀರ ಮೇಲೆ

ಹಗಲು ಹೊತ್ತು ಬಿದ್ದ ವೇಳೆ
ನೀರು ಆವಿಯಾಗಿ ಮೇಲು
ಮೇಲಕೇರಿತು||
ಆವಿಯೆಲ್ಲ ಒಟ್ಟು ಕೂಡಿ
ಮೋಡವಾಯಿತು.

ಕರಿಯ ಮೋಡ, ಗರಿಯ ಮೋಡ,
ಹತ್ತಿ ಮೋಡ, ಹಾಸು ಮೋಡ,
ಅತ್ತ ಇತ್ತಲೆಲ್ಲ
ಓಡತೊಡಗಿತು||
ಮೋಡಕೊಂದು ಮೋಡ ತಾಗಿ
ಗುಡುಗತೊಡಗಿತು.

ಗುಡುಗು ಮಿಂಚು ತೋರಿ ಬರಲು
ಕರಿಯ ಮೋಡ ತೇಲಿ ಬರಲು
ತಂಪಿನೆಲರು ಬೀಸುತಿರಲು
ಮಳೆಯು ಸುರಿಯಿತು||
ನೆಲದ ಮೇಲೆ ನದಿಯ ನೀರು
ಹರಿಯತೊಡಗಿತು.

ನದಿಯ ನೀರು ಹರಿದು ಹರಿದು
ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಎದ್ದು
ಗದ್ದೆಗೆಲ್ಲ ನೀರು ಸುರಿದು
ಬೆಳೆಯು ಬೆಳೆಯಿತು||
ಉಂಡು ತಿಂದು ಮಿಗಿಸುವಷ್ಟು
ಕಾಳು ಕೊಟ್ಟಿತು||

-ಉಳ್ಳಾಲ ಮಂಗೇಶರಾಯರು.

ಅದನ್ನು ನಾನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಓದಿ ಹೇಳಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯದ ಪದಗಳ ಅರ್ಥ ಹೇಳಿ ಇನ್ನೊಂದುಸಲ ಓದಿದೆ. ಅವರಿಗೆ ಅದು ಬಹಳ ಇಷ್ಟವಾಯಿತು. ಏಕೆಂದರೆ ಮೋಡಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದಿರುವ ವಿಷಯವನ್ನು ಸುಂದರವಾದ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಲಯಬದ್ಧವಾಗಿ ಬರೆದ ಕವಿತೆ ಇದು. ಕವಿ ಆ ಮೋಡಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ ರೀತಿ, ನದಿಯ ನೀರು ಬಿದ್ದು ಎದ್ದು ಹರಿಯುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಿದ ಬಗೆ ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿತು. ಆಮೇಲೆ ನಾನು ಅದನ್ನು ಲಯ ಬದ್ಧವಾಗಿ ಓದಿದೆ. ಅವರಿಗೂ ಅದನ್ನು ಲಯಬದ್ಧವಾಗಿ ಓದಿಸಿದೆ. ಆಗ ಅವರು ಆ ಕವಿತೆಯ ಲಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಸ ಪದಗಳಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮುಗ್ಧರಾಗಿ ಹೋದರು. ಎರಡು ಸಲ ಓದುವುದರಲ್ಲಿ ಅದು ಅವರಿಗೆ ಬಹು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಬಾಯಿಪಾಠವಾಗಿತ್ತು. ಅದಾದನಂತರ

ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಕೆಲವು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದೆ. ಆ ಪದ್ಯ ಅವರಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾಗಲು ಕಾರಣ ಕೇಳಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಅವರು ಅದರಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದ ಪದಗಳು, ಪ್ರಾಸ, ಲಯ ಮತ್ತು ಕವಿತೆಯ ವಿಷಯ ಇಷ್ಟವಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ನಾನು, ಆ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಕವಿಯು ಮೋಡವನ್ನು ಹೇಗೆ ಇಡಿಯಾದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿ ಮೋಡ ಹೇಗೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದರಿಂದ ಹಿಡಿದು ಅದು ಮಳೆಯಾಗಿ ಸುರಿದು, ರೈತನ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಗುವವರೆಗೂ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಬಹು ಸೊಗಸಾಗಿ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದರ ಕಡೆಗೆ ಅವರ ಗಮನ ಹರಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ.

ನಂತರ ಅವರನ್ನು ತರಗತಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿಯ ತಮಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ಯಾವುದೇ ವಸ್ತುವನ್ನು, ಗಿಡ ಮರ, ಚಿಟ್ಟೆ, ಹಕ್ಕಿ, ಎಲೆ, ಸಣ್ಣ ಕೀಟ, ಸೂರ್ಯ ಏನನ್ನಾದರೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗಮನಿಸಿ ತಮಗೆ ಅನ್ನಿಸಿದ್ದನ್ನು ಬರೆದು ತನ್ನಿರಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವರಿಗೆ ಹದಿನೈದು ನಿಮಿಷಗಳ ಸಮಯ ಕೊಟ್ಟೆ. ಅವರನ್ನು ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸುವ ನನ್ನ ಉದ್ದೇಶ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿತು. ಅವರು ಬರೆದುದನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಅವರೂ ಸಹ ತಾವು ಆರಿಸಿದ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಆಳವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸ ಪದಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಪದ್ಯಗಳನ್ನೇ ಬರೆದಿದ್ದರು. ಒಂಭತ್ತು ಹುಡುಗರಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಮಕ್ಕಳು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ನಾನು ಅವರು ಪದ್ಯವೇ ಬರೆಯ ಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಕವಿಯ ಪದ್ಯದ ಲಯದ ಪ್ರಭಾವ ಅಷ್ಟು ಆಳವಾಗಿತ್ತು. ಇದರಿಂದ ಆ ಎಂಟು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳು ಅಂದಿನಿಂದ ಪದ್ಯ ಬರೆಯುವ ಹವ್ಯಾಸವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ. ಹೀಗಿರುತ್ತದೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಪದ್ಯದ, ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಡುವುದರ ಪ್ರಭಾವ.

ಹಾಡನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಸ್ಪಷ್ಟ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಹೇಳುವುದನ್ನು ರೂಢಿಸಿದರೆ ಮಕ್ಕಳು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಮತ್ತು ಬೇಗ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಪದಲಾಲಿತ್ಯ ಅವರ ಕಿವಿಯ ಮೇಲೆ ತನ್ನದೇ ಆದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರಿ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ರುಚಿ ಬೆಳೆಸುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಡಬೇಕಾದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಮೊದಲು, ಹೇಳಿಕೊಡುವವರು ಆನಂದಿಸಬೇಕಾದದ್ದು ಬಹು ಮುಖ್ಯ. ಅವರ ಆ ಆನಂದವೇ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಆ ಆನಂದವೇ, ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳು ಸದಾ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಪದ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಡುವಾಗ, ಪದ್ಯದ ಭಾವವನ್ನು ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಏರಿಳಿತಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ, ಭಾವವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲು ಸಾಂಕೇತಿಕವಾದ ಅಭಿನಯವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟರೆ ಮಕ್ಕಳು ಮಂತ್ರಮುಗ್ಧರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಮೇಲೆ, ಆದ ಪದ್ಯಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ಉಳಿದು ಅವರಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಫಲವಾಗುತ್ತದೆ.

-ಲೀಲಾ ಗರಡಿ

ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಾಟಕದ ಸ್ಥಾನ

ನಾಟಕವು ಜೀವಂತಿಕೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ ನೋಡುವವರ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಅಚ್ಚಳಿಯದ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುವ ಸುಂದರವಾದ ಮಾಧ್ಯಮ. ಮಕ್ಕಳಂತೂ ನಾಟಕವಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ನಿಸ್ಸೀಮರು. ಶೈಶವಾವಶ್ಯೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅವರು ಅಜ್ಜಿ ತಾತಂದಿರನ್ನೋ ಸೋದರತ್ತೆ ಸೋದರ ಮಾವಂದಿರನ್ನೋ ಅನುಕರಿಸಿ ತಮ್ಮ ನಟನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಾಟಕದ ಸ್ಥಾನ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಯಾವುದೇ ಒತ್ತಡವಿಲ್ಲದ ಶಾಂತ ಮನಸ್ಸಿನ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಕಲಿಕೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಮತ್ತು ಅನಂತವಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಕಲಿಕೆಯ ವಿಷಯಗಳೂ ಅನಂತ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನಾಟಕವೂ ಒಂದು. ಕತೆ ಮತ್ತು ಹಾಡು ಕೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅವರ ಈ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಹಾಗೂ ಮನೆಯವರು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿ, ಬೆಳೆಸಿದರೆ ಮುಂದೆ, ಕತೆ ಹೇಳುವುದು, ಕತೆ ಕಟ್ಟುವುದು, ಹಾಡು ಹೇಳುವುದು, ನಾಟಕ ಆಡುವುದು ಈ ಎಲ್ಲ ಗುಣಗಳು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಬರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿ ಮಕ್ಕಳ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ವಿಕಾಸಗೊಳಿಸಬೇಕಾದದ್ದು ಹಿರಿಯರ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅಧ್ಯಾಪಕರ ಆದ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯ. ಶೈಶವದಲ್ಲಿ ತಂದೆ ತಾಯಿಯರನ್ನೋ ಇಲ್ಲವೆ ಅಜ್ಜಿ ತಾತಂದಿರನ್ನೋ ಅನುಕರಿಸಿ ತೋರಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ, ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ, ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಹಾಡಿನ ಅಭಿನಯ ಅಥವಾ ಪ್ರಸಂಗದ ಅಭಿನಯದ ಮೂಲಕ ಆರಂಭಗೊಂಡು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಜೀವನದಲ್ಲಿ, ನಾಟಕ ಕಲೆ ಪುಷ್ಟಿಗೊಂಡು ಬೃಹತ್ತಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವ ಅವಕಾಶವಿರುತ್ತದೆ.

ನಾಟಕ ಒಬ್ಬರೇ ಮಾಡುವ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲ. ಅನೇಕರು ಕೂಡಿ ಮಾಡುವ ಚಟುವಟಿಕೆ. ನಾಟಕದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸುವುದು, ನಾಟಕದ ಪ್ರಸಂಗಗಳ ಅಭಿನಯ, ಇತರ ಪಾತ್ರಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸ್ಪಂದಿಸುವುದು, ನಿರ್ದೇಶಕರು ಹೇಳಿದುದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತುಕೊಂಡು ಪಾಲಿಸುವುದು, ಪಾತ್ರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ತನ್ನ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ತತ್ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಗುಣಗಳು ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕವಾದವುಗಳು. ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಇಚ್ಛೆ ಅನಿಚ್ಛೆ, ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಗತಿ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಮನೋಲಹರಿಗಳು ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅವುಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ವ್ಯಕ್ತಿ ತನ್ನ ಪಾತ್ರ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಜೀವನಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಯಬೇಕಾದ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ ಪಾಠ ಕೂಡ. ನಾಟಕದ ಮೂಲಕ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೇ ಇದನ್ನು ಕಲಿಯುವ ಅವಕಾಶ ನಾವು ಮಾಡಿಕೊಡಬಹುದು. ಮಕ್ಕಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪಾತ್ರ ಧರಿಸಿದಾಗ ಆಯಾ ಪಾತ್ರಗಳ ಸ್ವಭಾವದ ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಅಭಿನಯಿಸ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಮಾನವನ ಸ್ವಭಾವಗಳ ಅರಿವು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಹೃದಯ ವೈಶಾಲ್ಯತೆಗೆ ಅನುವುಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಮೊದಲು ನಾಟಕದ ವಸ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಮನ ತಟ್ಟಬೇಕು. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ವಿಷಯವನ್ನೇ ನಾಟಕಕ್ಕಾಗಿ ಆರಿಸಬೇಕಾದದ್ದು ಬಹು ಮುಖ್ಯ. ಹಿರಿಯರೇ ನಾಟಕವನ್ನು ಆರಿಸಿ ಆಡಿಸುವುದು ಒಂದು ತೆರವಾದರೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನೇ ನಾಟಕ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಇನ್ನೊಂದು ತೆರ. ನಾಟಕವನ್ನು ಆರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅದರ ವಿಷಯವನ್ನು ಮತ್ತು ಅದರ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಿದ ಮೇಲೆ ನಾಟಕವನ್ನು ಓದಿ ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಅದರ ಪ್ರಭಾವ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ. ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಸ್ಥಳದ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ, ಕಾಲದ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಕೊಡುವುದು ಮುಖ್ಯ. ಇದರಿಂದ ನಾಟಕ ಅವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಆಪ್ತವಾಗಿ ಅವರ ಆಸಕ್ತಿ ಮತ್ತು ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಒಂದು ವಿಷಯವಸ್ತುವನ್ನು, ಕತೆಯನ್ನು ಆರಿಸಿದ ಮೇಲೆ, ಅದನ್ನು ನಾಟಕವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವಾಗ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು. ಇದರಿಂದ ಕತೆ ಮತ್ತು ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಇರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮನದಟ್ಟಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಗದ್ಯವನ್ನೋ ಕಥೆಯನ್ನೋ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಅಳವಡಿಸುವಾಗ ಗಮನದಲ್ಲಿಡಬೇಕಾದ ವಿಷಯಗಳು ತಿಳಿಯುತ್ತವೆ. ಚರ್ಚೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ, ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ವಿಚಾರ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಉತ್ತಮವಾದ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಸಲಹೆ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿರದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಅವರೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚಿಸುವುದು ಬಹು ಮುಖ್ಯ. ಇದರಿಂದ ಅವರ ಸಲಹೆಯನ್ನು ಕೈ ಬಿಟ್ಟಾಗ ಅವರಿಗೆ ನೋವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಯಾವ ಸಲಹೆ ಏಕೆ ಸರಿ ಎಂಬ ವಿಷಯವೂ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಸಂಭಾಷಣೆಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವಾಗಲೂ ಇದೇ ನೀತಿ ಇಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುವುದು ಒಳಿತು. ಇದರಿಂದ ನಾಟಕದ ವಿಷಯವಸ್ತುವಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಪಾತ್ರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಭಾಷೆಯ ಬಳಕೆ ಇರಬೇಕು ಎಂಬುದು ಅವರ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಅವರುಗಳು ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವಾಗ ಆಡು ಭಾಷೆಗೂ ಬರವಣಿಗೆಯ ಭಾಷೆಗೂ ಇರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಹೆಚ್ಚು ಮನದಟ್ಟಾಗುತ್ತದೆ. ನಾಟಕ ಪ್ರಭಾವ ಶಾಲಿಯಾಗಲು ಅದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಆರಂಭ, ಮಧ್ಯ ಮತ್ತು ಅಂತ್ಯ ಇರುವುದು ಮುಖ್ಯ. ಆರಂಭ ಹೇಗೆ ಆಸಕ್ತಿಮಯವಾಗಿಸುವುದು? ನಾಟಕದ ಚರಮ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಟ್ಟುವುದು? ಅಂತ್ಯಗೊಳಿಸುವುದು ಹೇಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿ ನಿರ್ಧರಿಸುವುದು ಸೂಕ್ತ. ಸಂಭಾಷಣೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾಗಲು ನಾಣ್ಯಡಿಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ, ಎಲ್ಲಿ, ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಅಧ್ಯಾಪಕರು ತೋರಿಸಿಕೊಡಬಹುದು. ಚಿಕ್ಕ ಪುಟ್ಟ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹೆಣೆಯುವುದರಿಂದ ಅದರ ಪ್ರಭಾವ ಹೆಚ್ಚುವುದನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಕೊಡಬಹುದು. ಪಾತ್ರಗಳ ಆಯ್ಕೆಯನ್ನು ಅವರಿಗೇ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದರಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯ ಅನುಭವವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ರಂಗ ಸಜ್ಜಿಕೆ, ರಂಗ ಪರಿಕರಗಳ ತಯಾರಿಕೆ, ವೇಷಭೂಷಣಗಳ ವಿನ್ಯಾಸ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಅವರ ಕಲಿಕೆ ವೃದ್ಧಿಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ನಾಟಕ ಆಡುವಾಗ ಸಂಭಾಷಣೆ, ನಾಟಕೀಯತೆ, ಅಭಿನಯ, ಧ್ವನಿಯ ಏರಿಳಿತ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಎಲ್ಲದರ ಕಲಿಕೆ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಶಿಸ್ತು, ಆತ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸ, ಆನಂದಗಳನ್ನು ಮೂಡಿಸುತ್ತವೆ.

ಉತ್ತಮವಾದ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪರಿಚಯಕ್ಕಾಗಿ ಪೌರಾಣಿಕ ಮತ್ತು ಐತಿಹಾಸಿಕ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಆಡಿಸುವುದು ಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಗುಣಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಮಕ್ಕಳ ಮನೋಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತಹ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿ ನಾಟಕವಾಡಲು ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು.

ಲೀಲಾ ಗರಡಿ

ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಕಥೆಗಳ ಪಾತ್ರ

ಕಥೆ ಹೇಳುವ ಮತ್ತು ಕೇಳುವ ಕಲೆ ಮಾನವನಿಗೆ ಪ್ರಕೃತಿದತ್ತವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಯಾವ ವಯಸ್ಸಿನ ಮಿತಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳಂತೂ ಕಥೆ ಎಂದರೆ ಮೈಯೆಲ್ಲ ಕಿವಿಯಾಗಿ ಆಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕತೆಹೇಳುವವರ ಹೊಣೆ ಹಿರಿದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕಥೆಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ ಮನರಂಜನೆಯಾಗಿ ಕಂಡು ಬಂದರೂ ಅದರ ಪ್ರಯೋಜನಗಳು ಅನೇಕವಾಗಿವೆ. ಕಥೆಗಳ ಮೂಲಕ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ, ಜ್ಞಾನಾಭಿವೃದ್ಧಿ, ಭಾಷೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆ, ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳ ಪರಿಚಯ, ಬುದ್ಧಿ ಮತ್ತು ತರ್ಕ ಶಕ್ತಿಯ ಬೆಳವಣಿಗೆ, ಕಾರ್ಯ ಕಾರಣಗಳ ಸಂಬಂಧ, ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ವಿಕಾಸ, ಮೌಲ್ಯಗಳ ಪರಿಚಯ ಇತ್ಯಾದಿ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಆಗುತ್ತವೆ. ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮಗು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅರಳುತ್ತದೆ, ಆ ಸಂತೋಷ ಮಗುವಿನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ನಾಂದಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಕ್ಷಿಪ್ರವಾದ ವಿಷಯವನ್ನು ಕತೆಯಮೂಲಕ ಹೇಳಿದಾಗ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸುಗಮವಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾವುದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಲು ಮತ್ತು ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಸುಗಮವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಕತೆಗಳು ಒಳ್ಳೆಯ ತಳಹದಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತವೆ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಬಹಳ ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಇದು ನಡೆಯ ಬೇಕು. ತಾಯಿ ಮಗುವಿಗೆ ಮಾತು ಬರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆಯೇ ಕಥೆ ಹೇಳಲು ಆರಂಭಿಸುತ್ತಾಳೆ. ತಾಯಿಯ ಆ ಪ್ರೀತಿ ಪುರಸ್ಕರವಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಮಗು ಆಕೆಯ ಮಾತಿನ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಕೊಡಲು ಆರಂಭಿಸುತ್ತದೆ. ಮಗು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗಲೇ ಗ್ರಹಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅನೇಕ ಪುರಾಣಕಥೆಗಳಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಆಧುನಿಕ ವಿಜ್ಞಾನವೂ ಅದನ್ನು ಪುಷ್ಟಿಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಥೆ ಹೇಳುವ ನೂರಾರು ಬಗೆಗಳು ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿವೆ. ಪುರಾಣ ಶ್ರವಣ, ಹರಿಕಥೆ, ಯಕ್ಷಗಾನ, ದೊಡ್ಡಾಟ, ಬಯಲಾಟ, ಸೂತ್ರದ ಗೊಂಬೆಯಾಟ, ತೊಗಲಿನ ಗೊಂಬೆಯಾಟ, ಚಿತ್ರಪಟ ಕಥೆ ಅಜ್ಜಿ ಕಥೆ ಇತ್ಯಾದಿ. ಇಂದು ಇವುಗಳು ಅಷ್ಟಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿಲ್ಲ. ಇಂದಿನ ಸಮಯಾವಧಿ ಜೀವನ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಕಥೆ ಹೇಳುವ ಪದ್ಧತಿಯೇ ಮಾಯವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಟೀವಿಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಥೆ ಕೇಳುವ ಅವಕಾಶದಿಂದ ವಂಚಿಸುತ್ತಿವೆ. ಈಗ ಮತ್ತೆ “Story Telling” ಶಿಬಿರಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದೆ.

ಇಂದಿನ ಕಥೆಗಾರರು ಗೊಂಬೆಗಳಿಗೆ, ಅಭಿನಯಕ್ಕೆ, ಧ್ವನಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಯಾವ ಯಾವ ತಂತ್ರಗಳಿಂದ ಆಕರ್ಷಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೊರತು ಕಥೆಗಳ ಅಂತರ್ಗುಣಕ್ಕಲ್ಲ. ಕಥೆ ಹೇಳುವ ಕಲೆ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಅಥವಾ ಅನುಕರಣೆಯಿಂದ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಕಥೆಗಾರನಿಗೆ ಕೇಳುವವರ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರೀತಿ ಮತ್ತು ಕಾಳಜಿ ಇರಬೇಕು, ಕಥೆಯ ಅಂತರಾತ್ಮದ ಪರಿಚಯವಿರಬೇಕು. ಕಥೆ ಏನನ್ನು ಹೇಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದೆ ಎಂಬುದರ ಪೂರ್ಣ ಅರಿವಿರಬೇಕು, ಅದನ್ನು ತಾನು ಹೇಗೆ ಹೇಳಿದರೆ ಆಲಿಸುವವರು ಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದರ ಅರಿವಿರಬೇಕು. ಅವರ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಹಿಡಿದಿಡಬೇಕು ಎಂಬ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಬೇಕು. ಅವರು ಸರಿಯಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆಯೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಎಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದಿರಬೇಕು. ಎಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪದವನ್ನು ಬಳಸಬೇಕು? ಎಷ್ಟು ಹೊಸ ಪದಗಳನ್ನು ಬಳಸಬೇಕು, ಹೊಸ ಪದದ ಅರ್ಥ ಮಗುವಿಗೆ ವಿಶದವಾಗಲು ಏನು ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬುದರ ಜ್ಞಾನವಿರಬೇಕು. ಈ ಎಲ್ಲ ಗುಣಗಳು ಕೇವಲ ಅನುಕರಣೆಯಿಂದ ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಕಥೆಗಳಿಂದಾಗುವ ಪ್ರಯೋಜನಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಶಾಲೆಯಲ್ಲಾದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಕತೆಗೆ ಅದರ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕೊಡುವ ಸುಂದರವಾದ ಹೊಣೆ ಅಧ್ಯಾಪಕರದ್ದಾಗಿದೆ.

ಕಥೆ ಹೇಳುವಾಗ ಗಮನದಲ್ಲಿಡಬೇಕಾದ ಅಂಶಗಳು:

- ಮಕ್ಕಳ ಮನೋಮಟ್ಟವನ್ನು ಅರಿತು ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕಥೆಯನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವುದು.
- ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಧಾಟಿ ಏಕತಾನದಲ್ಲಿರದೆ ಕತೆಯ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಏರಿಳಿತದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಭಾವಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿ, ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಅಭಿನಯದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾಗಿ ಮಾಡುವುದು.
- ಮಕ್ಕಳು ಕತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದೆಲ್ಲವನ್ನು ಮರೆಯದೆ ನೆನಪಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಕತೆ ಸ್ವಾರಸ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿದ್ದು, ಆಕರ್ಷಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರೆ ಅದನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಮೆಲಕು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಈ ಗುಣ, ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಭಾಷಾಮಟ್ಟವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕತೆ ಹೇಳುವವರು ಒಳ್ಳೆಯ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುವ ಕಥೆಯನ್ನು ಉತ್ತಮವಾದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕು.
- ಹೇಳುವ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಭಿನ್ನತೆ ಇರುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಪೌರಾಣಿಕ, ಪಾರಂಪರಿಕ, ಜಾನಪದ, ಐತಿಹಾಸಿಕ, ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಯ, ಹಾಸ್ಯದ, ಜಾತಕ, ಪಂಚತಂತ್ರ, ವೈಜ್ಞಾನಿಕ, ಸತ್ಯವಿಷಯದ, ಹಿರಿಯವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಬದುಕಿನ ವಿಷಯಗಳ, ಹೀಗೆ, ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಂದ ಆರಿಸಿದ ಕತೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಅವರ ಪದಸಂಪತ್ತು ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ, ಜ್ಞಾನಾಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ, ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವಿಕಸನಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.
- ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸು ಮೃದುವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ನಾವು ಹೇಳುವ ಕತೆಗಳ ಪರಿಣಾಮ ಅವರ ಮೇಲೆ ಆಳವಾಗಿ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹಿಂಸೆಯ ವರ್ಣನೆಯಿರುವ, ಜಿಗುಪ್ಸೆ ಹುಟ್ಟಿಸುವ, ಕಳ್ಳತನ ಮೋಸಗಳೇ ತುಂಬಿರುವ, ಮತ್ತು ದುಃಖಾಂತ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ಜೀವನದ ಬಗ್ಗೆ ನಕಾರತ್ಮಕ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ ಬೆಳೆಯಬಹುದು. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೇಳುವ ಕಥೆಗಳು ಸುಖಾಂತವಾಗಿರುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮುಖ್ಯ. ದುಃಖಾಂತವಾದ ಕಥೆಗಳು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ನಿರಾಶೆ ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತವೆ.
- ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ, ಅಭಿಯಿಸುವ ಕಲೆ, ಚಿತ್ರ ಬರೆಯುವ ಕಲೆ, ಗೊಂಬೆ ಮಾಡುವ ಕಲೆ, ನಾಟಕವನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುವ ಕಲೆ, ಹಾಡುವ ಕಲೆ, ವ್ಯವಸ್ಥಿತಗೊಳಿಸುವ ಕಲೆ, ರಂಗಸಜ್ಜಿಕೆಯ ಕಲೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಅನೇಕ ಪ್ರತಿಭೆಗಳು ಸುಪ್ತವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಆ ಸುಪ್ತ ಪ್ರತಿಭೆಗಳನ್ನು ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸಲು ಕಥೆಗಳನ್ನು ಸಫಲವಾಗಿ ಬಳಸ ಬಹುದು.
- ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ಕಥೆಯನ್ನು ಆರಿಸಿ ಅದನ್ನು ನಾಟಕದ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೋ, ಗೊಂಬೆಯಾಟದ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೋ, ಕಥೆಗೆ ಸೂಕ್ತವಾದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಪುಸ್ತಕದ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೋ ಪ್ರಸ್ತುತ ಗೊಳಿಸಲು ಅವಕಾಶಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಅವರ ಸುಪ್ತವಾದ ಪ್ರತಿಭೆಗಳನ್ನು ಬೆಳಕಿಗೆ ತರುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುವುದು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ.
- ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಅವರು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಓದುವ ಅಥವಾ ಗ್ರಹಿಸುವ ಮಟ್ಟಕ್ಕಿಂತ ತುಸು ಮೇಲಿನ ಮಟ್ಟದ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಆರಿಸುವುದು ಉತ್ತಮ. ಇದು ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮಟ್ಟಕ್ಕಿಂತ ಮೇಲಿನ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಅವಕಾಶಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಅವರಲ್ಲಿ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಮೂಡಿಸುತ್ತದೆ. ಕಥೆಯ ಪ್ರಯೋಜನಗಳು ಅಸಂಖ್ಯವಾಗಿವೆ. ಒಮ್ಮೆ ನಾವು ನಮ್ಮನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಅದರ ಪ್ರಯೋಜನದ ಆಳ ವಿಸ್ತಾರಗಳು ನಮಗೆ ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಅದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು, ಕಥೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿ ಅದನ್ನು ಸ್ವತಃ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಸೂಕ್ತವಾದ ದಾರಿ.

ಪರಿಯೋಜನೆ

ಒಂದು ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಬಿಡಿ ಬಿಡಿಯಾದ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾದ, ಲೇಖನಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಸಮಯದ ಅಭಾವದಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು, ಅವುಗಳ ಹಿಂದು ಮುಂದುಗಳ ಸಂದರ್ಭ ತಿಳಿಸದೆ, ಜೀವನದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಗೊಳಿಸಿ, ಕೇವಲ ಒಂದು ಬಿಡಿಯಾದ ಪಾಠದಂತೆ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟಾಗ, ಅದು ಮಗುವಿಗೆ ನೀರಸವಾದ, ಯಾವ ಅರ್ಥವೂ ಕೊಡದ, ಆದರೆ, ತಾನು ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಲೇ ಬೇಕಾದ ಕಠಿಣ ಕೆಲಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪರಿಯೋಜನೆಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಔಚಿತ್ಯಪೂರ್ಣ.

ಪರಿಯೋಜನೆ ಎಂದರೆ, ಆರಿಸಿಕೊಂಡ ಒಂದು ವಿಷಯದ ಸುತ್ತ, ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ, ಸಾರ್ಥಕವಾದ ಇತರ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿ, ಆ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದು ಇಡಿಯಾದ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮುಟ್ಟುವಂತೆ ಬಿಂಬಿಸುವ ಒಂದು ಪ್ರಯತ್ನ. ಇಂತಹ ಒಂದು ಪ್ರಯೋಗದ ಉದಾಹರಣೆ ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ಗೋವಿನ ಹಾಡು ಒಂದು ಪರಿಯೋಜನೆ:

ಅಧ್ಯಾಪಕನ ಪೂರ್ವ ಸಿದ್ಧತೆ:

ನಿರಂತರವಾದ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಚಿಂತನೆಗಳೇ ಅಧ್ಯಾಪಕನ ಮೂಲ ಬಂಡವಾಳ. ಯಾವುದೇ ವಿಷಯವನ್ನು, ಒಂದು ಪರಿಯೋಜನೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸಬೇಕೆಂದುಕೊಂಡಾಗ, ಆ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಆಳವಾಗಿ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುವುದು ಬಹು ಮುಖ್ಯ. ಗೋವಿನ ಹಾಡನ್ನು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಆರಿಸಿಕೊಂಡಾಗ, ಅದರ ಮೂಲರೂಪವನ್ನೂ, ಅದು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಬಗೆಯನ್ನೂ, ಅದರ ಇತರ ರೂಪಗಳನ್ನೂ, ಅದರ ಉದ್ದೇಶವನ್ನೂ, ಅದರ ಧ್ವನಿಯನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅದರ ಬಗ್ಗೆ, ಇತರ ಹಿರಿಯ ಲೇಖಕರು ಮತ್ತು ಚಿಂತಕರು ಬರೆದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು (ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಪ್ರ.ತಿ.ನ., ಯು. ಆರ್. ಅನಂತಮೂರ್ತಿ, ಮುಂತಾದವರ ಲೇಖನಗಳು, ಎಸ್. ಎಲ್. ಭೈರಪ್ಪನವರ “ತಬ್ಬಲಿಯು ನೀನಾದೆಮಗನ” ಕಾದಂಬರಿ ಇತ್ಯಾದಿ.)

ಓದುವುದೂ ಸೂಕ್ತ. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದಾಗ, ಆ ವಿಷಯದ, ಆಳ ಮತ್ತು ಮಿತಿಗಳು, ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಆ ಪರಿಯೋಜನೆಯ ರೂಪ ತಾನೇ ತಾನಾಗಿ ಬಿಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಉದ್ದೇಶ:

ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪರಿಚಯ,

ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಗೊಲ್ಲರ, ಹಸುಗಳ, ಗೋಮಾಳದ ಸ್ಥಾನ,

ಹಸುವಿನ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ_ ಹಿಂದೆ ಮತ್ತು ಇಂದು,

ಗೋವಿನ ಹಾಡಿನ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ ತರುವ ಪ್ರಯತ್ನ.

ಮೂಲ ಆಕರಗಳಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ

ವಿಷಯ ವಸ್ತುಗಳು:

ಗೋವಿನ ಹಾಡು,

ವರದೇನಹಳ್ಳಿಯ ಗೊಲ್ಲರು,

ಹಂಪಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ

ಪುಸ್ತಕ “ಪುಣ್ಯಕೋಟಿ”.

“ಪುಣ್ಯಕೋಟಿ” ನಾಟಕ ಮತ್ತು

“ಗೋವಿನ ಬಾಳು” (ಇಟ್ಟರೆ ಸಗಣಿಯಾದೆ) ಹಾಡು,

ಹಸುವಿನ ಬಗ್ಗೆ, ಪತ್ರಿಕೆಯಿಂದ ಆಯ್ದ ಲೇಖನಗಳು.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ

ಸಾಮಾನ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು:

ಕೃಷ್ಣನ ಕತೆ,

ಗೋವಿನ ಕತೆಗಳ ರೂಪಾಂತರ,

ಸತ್ಯದ ಗೆಲುವಿನ ಕತೆಗಳನ್ನು ಆಲಿಸುವಿಕೆ.

ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಗಾಂಧೀಜಿ, ಬುದ್ಧ ಮತ್ತು ಸುಧಾಮೂರ್ತಿಯವರು ಬರೆದ

“ಏರಿಳಿತದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ” ಯಿಂದ ಆರಿಸಿದ ಕತೆಗಳು.

ವರದೇನ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಗೊಲ್ಲರ ಸಂದರ್ಶನ,

ಹಸುವಿನ ಲಾಲನೆ ಪಾಲನೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಸ್ಥಿತಿಗಳ

ಬಗ್ಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆ,

ಪದ್ಯವನ್ನು ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಬಾಯಿಪಾಠ ಮಾಡುವುದು,
ಅದನ್ನು ನಾಟಕದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವುದು,
ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಪರಿಕರಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವುದು,
ಹಾಲಿನ ಪೌಷ್ಟಿಕತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು
ಭಕ್ಷ್ಯಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವುದು,
ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ಗೋಶಾಲೆಗೆ ಒಂದು ಭೇಟಿ.

ಭಾಷಾ ಚಟುವಟಿಕೆ:

ಹಾಡನ್ನು ಕಲಿಯುವುದು
ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯ ಸರಿಯಾದ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯೊಂದಿಗೆ
ನಿರರ್ಥವಾಗಿ ಓದುವುದು
ಸಮಾನಾರ್ಥಕ ಮತ್ತು ವಿರುದ್ಧಾರ್ಥಕ
ಪದಗಳನ್ನು ಕಲಿಯುವುದು.
ಪದಗಳನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸುವುದು,
ಪ್ರಶೋತ್ತರಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವುದು,
ಗೊಲ್ಲರ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಪರಿಚಯ ಬರೆಯುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ.

ಪರಿಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸುವ ವಿಷಯಗಳು ಸಾಕಷ್ಟಿರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ನಾವು, ಸಮಯದ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ
ಆಸಕ್ತಿಯ ಮಿತಿಯನ್ನು ಅರಿತು ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕಲಿಕೆಯ ವಿಷಯವನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದು ಸೂಕ್ತ.

ಲೀಲಾ ಗರಡಿ

ಅಧ್ಯಾಪಕಿ ಸಿ. ಎಫ್. ಎಲ್.

ಓದುವ ಅಭ್ಯಾಸ

ಇಂದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯೇತರ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಓದುವ ಅಭ್ಯಾಸ ನಶಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ನಾನಾ ಕಾರಣಗಳಿವೆ. ಇಂದಿನ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿ, ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಅಸಡ್ಡೆ ಅಥವಾ ಅನಾದರ, ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರಭಾವ ಒಂದುಕಡೆಯಾದರೆ, ಟಿ.ವಿ. ಮತ್ತು ಇತರ ಮಾಧ್ಯಮಗಳು ಜನರ ಮನವನ್ನು, ಜೀವನವನ್ನು ಇಡಿಯಾಗಿ ಆವರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಇನ್ನೊಂದುಕಡೆಯಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಓದುವ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ತಿಳಿದಿರಬೇಕಾದ ಅಂಶಗಳು:

ಓದಿನ ಲಾಭಗಳು ಅನಂತವಾಗಿವೆ. ವಿವಿಧ ವಾಕ್ಯ ರಚನಾ ವಿಧಿ, ಪದಭಂಡಾರದ ವಿಸ್ತರಣೆ, ಸ್ಪಷ್ಟ ಉಚ್ಚಾರಣೆ, ವಾಕ್ಯ ಓದುವ ವಿಧಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಪಠೋಕ್ತವಾಗಿ, ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಮೈಗೂಡುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶಿಕ್ಷಕರು ಪಠ್ಯವನ್ನು ಓದಿಸುವಾಗ ಸರಿಯಾದ ಉಚ್ಚಾರಣೆ, ಅಲ್ಪವಿರಾಮ, ಪೂರ್ಣವಿರಾಮ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಕಡೆಗೆ ಮಕ್ಕಳ ಗಮನ ಹರಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ಪದವನ್ನು ಓದಿದನಂತರ ಪದಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಇಡಿಯಾಗಿ ಓದಲು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಗತಿಯಲ್ಲಿ ಓದಿಸಬೇಕು. ಬಳಿಕ ಇಡೀ ಪಾಠವನ್ನು ಸರಾಗವಾಗಿ ಓದುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಓದುವ ಪಾಠ ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಅಗಾಧವಾದ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಆರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಬೇಕು. ಓದಿದ ಬಳಿಕ ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಸಂಶಯ ಇರಬಾರದು ಮತ್ತು ತಾನು ಇನ್ನೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂಬ ಕುತೂಹಲ ಬೆಳೆಯಬೇಕು. ಪಠ್ಯವು ಮಗುವಿನ ಮನದಲ್ಲಿ ಗೊಂದಲವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬಾರದು.

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಓದಿದ ಮಗುವಿನ ಮನದಲ್ಲಿ ಓದುವ ಬಗ್ಗೆ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ತಾನಾಗಿಯೇ ಮೂಡುತ್ತದೆ. ಅದು ತಾನಾಗಿಯೇ ಇತರ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಓದುವ ಉತ್ಸಾಹ ತೋರುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ಓದಿನ ಲಾಭಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಕಲಿತು ಆಡಿಸಿದ ಸೂತ್ರದ ಗೊಂಬೆಯಾಟ

‘ಸೂತ್ರದ ಗೊಂಬೆಯಾಟ’ ಕರ್ನಾಟಕದ ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರವಾದ ಜಾನಪದ ಕಲೆ. ಒಂದು ಅಡಿಯಿಂದ ಸುಮಾರು ಮೂರುವರೆ ಅಡಿ ಎತ್ತರದ, ಮರದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಗೊಂಬೆಗಳಿಗೆ ಸೂತ್ರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಆಡಿಸುವುದೇ ‘ಸೂತ್ರದ ಗೊಂಬೆಯಾಟ’. ಪಾರಂಪರಿಕ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿ ಆಡಿಸುವ ಈ ಗೊಂಬೆಗಳು ರಂಗದಲ್ಲಿ ಜೀವಂತಿಕೆಯನ್ನು ಮೆರೆಯುತ್ತವೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಸೂತ್ರದ ಗೊಂಬೆಯಾಟವನ್ನು ಮಕ್ಕಳು ಮತ್ತು ಮುದುಕರನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವುದು ಸಹಜ.

ಹಿಂದೆ ಈ ಗೊಂಬೆಗಳನ್ನು ಮರದಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈಗಲೂ ಕೆಲವರು ಅದೇ ವಿಧಾನವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಕಾಷ್ಠ ಶಿಲ್ಪ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ಒಲಿಯುವ ಕಲೆಯಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಅದನ್ನು ಬೇರೆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಶ್ರೀ ಎಮ್. ರಂಗನಾಥರಾವ್ ಅವರು ನಮಗೆ ತೋರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟರು. ರಂಗನಾಥರಾವ್ ಅವರು ತಮ್ಮ ತಾತ ಮುತ್ತಾತರಿಂದ ಈ ಕಲೆಯನ್ನು ಬಳುವಳಿಯಾಗಿ ಪಡೆದು, ಈಗಿನ ಪೀಳಿಗೆಯವರಿಗೆ ಸರಿಹೊಂದುವಂತೆ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿ ಸೂತ್ರದ ಗೊಂಬೆಯಾಟದ ಪರಂಪರಾಗತವಾದ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಉರ್ಜಿತಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಬಹು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಗೊಂಬೆಯಾಟಗಾರರಾದ ರಂಗನಾಥರಾವ್ ಅವರು ತಮ್ಮ ಕಲೆಗಾಗಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ದೇಶ ವಿದೇಶಗಳಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಕಲೆಯನ್ನು ಮೆರೆದಿದ್ದಾರೆ. ನಾವು (‘ಕೌತುಕ’ ತಂಡ) ಇವರಿಂದ ಸೂತ್ರದ ಗೊಂಬೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಆಡಿಸುವುದನ್ನೂ ಕಲಿತೆವು. ಅವರು ಈ ಕಲೆಯನ್ನು ನಮಗೆ ಕಲಿಸಿಕೊಡುವುದಲ್ಲದೆ, ನಮ್ಮ ಗೊಂಬೆಯಾಟಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಧ್ವನಿಯನ್ನೂ ನೀಡಿ ಉಪಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಶ್ರಮ ಮತ್ತು ಕೌಶಲ್ಯವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವ ಈ ಕಲೆ ಬಹಳ ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಮೊದಲು ಜೇಡಿ ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ನಮಗೆ ಬೇಕಾದಂತಹ ಒಂದು ಮುಖವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅದರಿಂದ ಪ್ಲಾಸ್ಟರ್ ಆಫ್ ಪ್ಯಾರಿಸಿನಿಂದ ಒಂದು ಅಚ್ಚನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಂಡೆವು. ಆನಂತರ ಹುಣಸೆ ಹಿಟ್ಟಿನ ಸರಿಯಲ್ಲಿ ಮರದ ಹೊಟ್ಟನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಆ ಅಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ತೆಗೆದು ಒಣಗಿಸಿದೆವು. ಅದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಒಣಗಿದ ನಂತರ ಅದರ ಕಣ್ಣು, ಮೂಗು, ಹುಬ್ಬು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಿ ತೀಡಿ, ಮರಳು ಕಾಗದದಿಂದ ಉಜ್ಜಿ ನುಣುಪುಗೊಳಿಸಿದೆವು. ಆನಂತರ ಅದಕ್ಕೆ ಬಣ್ಣವನ್ನು ಹಚ್ಚಿದೆವು. ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಅಳತೆಯ ಎದೆ, ಕೈ, ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಪಟ್ಟಣದಿಂದ ಹಗುರವಾದ ಮರದಿಂದ ಮಾಡಿಸಿ ತರಿಸಿದೆವು. ಕೆಲವು ಗೊಂಬೆಗಳಿಗೆ ಅದೇ ಮರದ ಹೊಟ್ಟಿನಿಂದ ದೇಹದ ಇತರ ಭಾಗಗಳನ್ನು ನಾವೇ ಮಾಡಿದೆವು. ಆ ನಂತರ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಆಯಾ ಪಾತ್ರಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ವೇಷಭೂಷಣಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ತೊಡಿಸಿದೆವು. ಮತ್ತು ಪಾತ್ರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಆಡಿಸುವ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದೆವು.

ಸೂತ್ರದ ಗೊಂಬೆಯಾಟಕ್ಕೆ, ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮಹಾಭಾರತ, ರಾಮಾಯಣ ಮತ್ತು ಪೌರಾಣಿಕ ಕತೆಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ನನಗೆ ಪುಣ್ಯಕೋಟಿಯ ಕತೆ ಆಡಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯಿತ್ತು. ಮುಂಚಿನಂತೆ ಇಂದು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಕತೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಹಿರಿಯರೂ ಇಲ್ಲ, ಹೇಳಿದರೆ ಕೇಳುವ ಸಮಯ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಪುಣ್ಯಕೋಟಿಯ ಕತೆ, ಪುಸ್ತಕದ ಒಂದು ಪಾಠವಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದೆ. ಸುಮಾರು ಹತ್ತು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನೊಳಗಾಗಿ ಮಕ್ಕಳು 'ಗೋವಿನ ಹಾಡು' ಮತ್ತು 'ಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿಯ ಕಿಂದರಿ ಜೋಗಿ' ಗಳನ್ನು ಕಲಿತುಕೊಂಡಿರಬೇಕೆಂದು ನನಗೆನ್ನಿಸಿತು. ಸುಮಾರು ಆರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ, ನಮ್ಮ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಎರಡನ್ನೂ ಕುರಿತು ಪಠಿಯೋಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದೇವೆ. (ಪಠಿಯೋಜನೆಯ ರೂಪ ರೇಷೆಗಳಿಗೆ ನನ್ನ 'ಪಠಿಯೋಜನೆ' ಎಂಬ ಲೇಖನವನ್ನು ನೋಡಬಹುದು) ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೆ ಇದನ್ನು ಪಾಲಿಸಿದ ನಂತರ, ಇತರ ಶಾಲೆಯ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಇದನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಸಬೇಕೆನ್ನುವ ನನ್ನ ಉದ್ದೇಶ ನನ್ನನ್ನು ಪುಣ್ಯಕೋಟಿಯ ಕತೆಯನ್ನು ಸೂತ್ರದ ಗೊಂಬೆಯಾಟಕ್ಕೆ ಅಳವಡಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. ಈಗಾಗಲೇ ನಾನಾಕಡೆ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಪ್ರದರ್ಶನಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದೇವೆ. ನಮ್ಮ ನಿರೀಕ್ಷೆಗೂ ಮೀರಿ ಮಕ್ಕಳು ಹಿರಿಯರೂ ಇದನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಲೀಲಾ ಗರಡಿ

ನಿವೃತ್ತ ಅಧ್ಯಾಪಕಿ ಸಿ. ಎಫ್. ಎಲ್.

'ಕೌತುಕ' ತಂಡ: ಸೌಮ್ಯ ಬಾಲಾಜಿ, ಲಾವಣ್ಯ ಗರಡಿ, ಜಯಂತಿ ನಾಗರಾಜ್, ವಿದ್ಯಾ ಶಾಂಪೂರ್, ಮಹೇಶ್ವರಿ, ಶಾಲಿನಿ ರಮೇಶ್, ವನಿತ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಮತ್ತು ಲೀಲಾ ಗರಡಿ.